

Merhaba,

12 sayfanın bizlere yetmediğini kısa süre içerisinde görmenin mutluluğu ile yeniden birlikteyiz. Bu sayımız 16 sayfaya ancak sığdı. Ölçü'ye destek veren herkese teşekkür ediyoruz. Aldığımız olumlu eleştiriler bizleri daha çalışkan yaparken, daha iyi bir Ölçü için gelen her anlamlı uyarı da güzeye, doğruya ulaşmamıza yardımcı oluyor. Katkı ve eleştirilerinizi bundan sonra da eksik etmeyeceğinize güveniyoruz.

TMMOB Ortamı'ndan haberlerle başlayan iç sayfalarımız Yugoslavya'daki Nato saldırısına farklı bir yaklaşımı sergileyerek devam ediyor.

Harita ve Kadastro M.O. İst. Şb.'nin Gökkafe'sin gelişim sürecine ilişkin hazırlanmış olduğu raporunu bu sayıda tamamıyoruz. İstanbul'un son yıllarda başına gelenleri anlamak, yaşadığımız süreci değerlendirmek açısından da anlamlı. Bu nedenle, seçimler geçmiş olmasına karşın, kentimizde olup bitenleri Mimarlar Odası İst. Büyükşehir Şb.'nin yazısıyla sergiliyoruz. Boğazlar'dan geçen tankerlerin yaşamımız için büyük bir tehlike oluşturduğu ortada. Konuya hukuksal bir yaklaşım da sayfalarımızda yer alıyor.

Yıllardır gündemde olan özelleştirmeler, savunucularının iddiaları, uygulamalar ve özelleştirme karşıtı mücadele konularımız arasında. "Hafıza-i Beşer", 15-16 Haziran 1970 işçi eylemlerini, 6 Mayıs 72'yi ve geçmiş 1 Mayıs'ları yeniden dağarcığımıza taşıyor. Bu yıl 1 Mayıs'ta sendikalar, partiler, kitle örgütleri ve meslek odaları gene alanlardaydı. Doğallıkla TMMOB de. Neden mi? Cevabı sayfalarımızda.

Dünyadaki egemenlik savaşının önemli odaklarından biri de enerji başlığı. Enerji alanında ülkemizdeki durum dosya sayfalarımızda.

Mesleki denetim nasıl bir şey? Neler yapılmalı? TMMOB'nin başlattığı denetim konusundaki çalışmalara Makina M.O.'nın ilettiği görüşlerden yaptığımız derlemeyle tartışmayı gazetemize taşıdık. Konu, yeni katkılarla gelecek sayılara da yansıtılacak.

Üniversite bitirmek aydınlanmak mıdır? Kimdir aydın? Yoksa böyle bir sorununuz yok mu? "Aydın ol/maya dair" aydın olma ve aydınlanma için yeni katkılarla sürüyor.

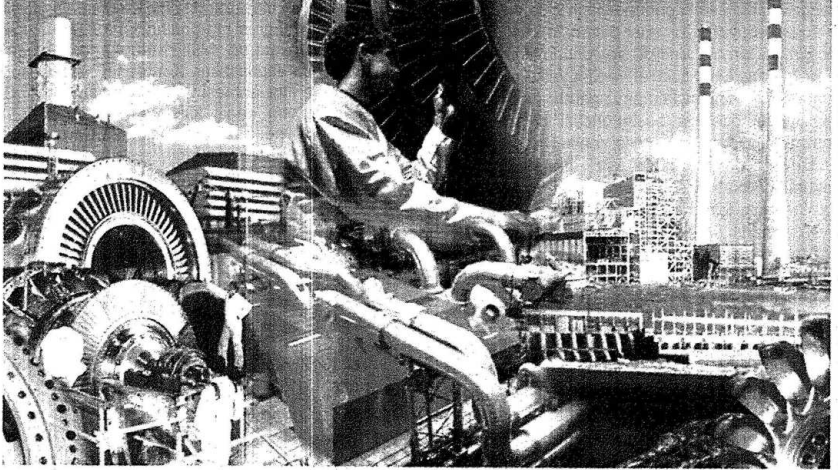
Güneşli günlere doğru, umutla!

Ölçü

1 Mayıs 1999 - Abide-i Hürriyet Meydanı

Enerjide Asıl Sorun Tercih Sorunudur!

Türkiye Tercihli Yol Olmayacak!

Türkiye elektrik enerjisi üretiminde halen doğal kaynaklarının önemli bir bölümünü kullanmamaktadır. Kurulu güç açısından bakıldığında ise üretim ve tüketimde büyük bir verimsizlik göze çarpmakta, toplam potansiyelimizin ise ancak üçte birini kullandığımız görülmektedir. Üretilen elektriğin önemli bir bölümü ise dağıtım şebekelerinde kaybolmaktadır. Şebeke kayıplarında dünya ortalaması yüzde 6-10 arasında iken bu oran Türkiye'de yüzde 30'dur. Doğru bir planlama ve sağlıklı bir yatırım programı ile bütün bu olumsuzlukların

giderilmesi mümkündür. Türkiye elektrik enerjisi daha çok uzun bir süre tamamen kendi kaynaklarından sağlayabilir

2020 yılına kadar 11 adet nükleer santral yapılması planlanmaktadır. Bu ise toplam 50-60 milyar dolar yatırım yapılması demektir. Doğal kaynaklarımızın yüzde 30'unu kullanırken tamamen dışa bağımlı ve riskli bir enerjiye yatırım yapmak uluslararası tekelere kaynak aktarmak demektir. Nükleer santral ihaleleri iptal edilmeli, nükleer enerjiden vazgeçilmelidir.

Dosya: 8-9

Evet, ülkemizin enerji yatırımına ihtiyacı var. Ancak, yerli ve yabancı tekeller için değil, halk için!

Dağıtım şebekelerine gerekli yatırımlar yapılmalıdır. Etüdü tamamlanan santraller en kısa zamanda bitirilmelidir. Mevcut santral ve kaynaklar yenilenmeli ve iyileştirilmelidir.

Sanayide az enerji tüketen teknolojilere yönelinmelidir.

Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır.

İyi bir enterkonnekte sistem işletmeciliği yapılmalıdır.

Özelleştirmelere derhal son verilmelidir.

Elektirik enerjisi kamu adına tek elden üretilmeli ve dağıtılmalıdır.

Seçimin Ardından

(...)

Burada bir yasa kendisini çok net belli ediyor: siyasette yaygınlaşan bir eğilim, son tahlilde o eğilimin en net ifadesinin kazanımıdır.

MHP'nin öngörülemez yükselişinde de benzer yasalar işledi. Öcalan'ın yakalanmasından çok önce başlatılan şoven dalga Roma sürecinden sonra iyice ayyuka çıkmış durumdaydı. Bu çerçeveye Irak ve

Kosova başlıkları eklendi. Yükselen ırkçı ve şoven gerici dalganın MHP'ye akması da doğaldı.

(...)

"Gençlere (ülkücü gençlere) iş bulacağız" demagojisiyle seçim yatırımı yapan MHP; yeni hükümetin içinde işsizliğin, daha fazla yoksullaşmanın sorumluları arasında yerini alacaktır. Yeni hükümetin de "yeni dünya düzeninin"; globalizm, küreselleşme gibi politikaların içinde yerini alması kaçınılmazdır.

TMMOB ORTAMI

Mimarlar Odası

BASINA VE KAMUOYUNA

Koca Usta'yı ölümünün 411. yılında "çağrıyla" anıyoruz

MİMAR SİNAN'I ANMA GÜNÜ

(9 Nisan 1999)

ULUSAL BİLDİRİSİ

20. Yüzyılın "son" Mimar Sinan Günü'nde, "mimarlığın kültürel katkılarının dışlanmakta olduğu", tarihe ve doğaya duyarsız bir imar düzenine artık son verebilmek için, 3. binyılı "kimlikli" ve "onurlu" karşılamanın önemine inanmış tüm kesimler ve tüm yetkililerle yeni bir dayanışma dönemini başlatmamız gerekiyor. Bu nedenle Mimarlar Odası, özellikle "seçim öncesi" bir süreçte kutladığımız Sinan Günü nedeniyle kentlerimizdeki ve bölgelerimizdeki "durumu" bir kez daha özetleyerek kamuoyunun dikkatine sunarken, ülkeyi ve kentleri 21. yüzyıla taşımak için halktan oy isteyen "adayları"da Türkiye'yi mimarlık erdemleriyle yeniden buluşturacak bir "işbirliği" ve "ortak sorumlulukları birlikte yükümlenme" sürecine çağırıyor...

TARİH, SEÇİM GERİLİMİNDE

Özellikle seçim sürecinde olmamız nedeniyle bu süreç hemen tüm açıklığıyla "siyasal söylemlere" de yansıyor. Bir tarih ve uygarlıklar ülkesi olan Türkiye'de yerel kimlik ve çevre değerleri hızla tüketilirken, ülkeyi ve kentleri yönetmeye aday olanlar arasında aynı tükeniş daha da hızlandıracak imar anlayışlarını savunanlar büyük çoğunluğu oluşturuyor.

1999 yılının bu Mimar Sinan gününde, "mimarlığın duyarlı katılımını dışlayan" bir imar düzenine artık son vermek için, ilgili tüm kesimler ve tüm yetkililerle yeni bir "dayanışma dönemini" başlatmamız gerekiyor...

TMMOB Mimarlar Odası
Merkez Yönetim Kurulu

2000 Yılı Ajandası İçin Fotoğraf Yarışması: Mimarlıkta Semboller

Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi'nin 2000 yılı ajandasında yer alacak fotoğraflar için bir yarışma düzenlenmiştir. Seçilecek fotoğraflar 5 Ekim Dünya Mimarlık Günü'nde sergilenecektir.

Kökenleri neolitik çağlara kadar uzanan semboller, kimi zaman hayat ağacı, bereket-bolluk simgeleri olarak, kimi zaman da bir fikrin yansıtılması amacıyla tarih boyunca mimaride de sıkça kullanılmıştır. Bazı binalar ise, bulundukları şehri temsil etmişler, o şehrin sembolü olmuşlardır.

Sembollerin kökeni efsanelere, mitolojilere, inançlara dayanmaktadır.

Bu yarışmanın amacı, yapılarla ilişkisini sergileyen bir anlayışla, hızla yitip giden sembollerin ve sembol niteliğindeki biçimlerin (eski ya da yeni olabilir) belgelenmesi ve bunların yeni, çağdaş yorumlar için kullanılmasına zemin hazırlanmasıdır.

Katılım: Yarışmaya camlı çerçeveye konulmuş 35 mm renkli saydamla herkes katılabilir. Katılımda ürün sayısı sınırlı değildir. Yarışmada 50 adet saydam seçilebilir.

Seçmeler: Oda Yayın Kurulu'nun ön elemesinden sonra Prof. Mehmet Bayhan'ın seçeceği saydamlar ajanda basımı ve yarışma sergisinde kullanılacaktır.

Yarışma Takvimi: Son katılma tarihi: 1 Eylül 1999. Sonuçların Duyurusu: 7 Eylül. Ödül Töreni ve Sergi Açılışı: 5 Ekim

Ödüller: 12 adet eşdeğer ödül; 50'er milyon.

Teslim: Katılım, elden ya da posta ile yapılabilir. Teslim zarfının üzerine "Ajanda 2000" başlığı konulmalıdır.

Adres: Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi
Yıldız sarayı Dış Karakol Binası, Barbaros Bulvarı
80700 Beşiktaş - İstanbul

Ayrıntılı Bilgi: Tel: 0212. 227 69 10
Faks: 0212. 236 85 28

Mimarlar Odası

Osmanlı Mimarlığının 7. Yüzyılı "Ulusalüstü Bir Miras" konulu uluslararası kongre Kasım 1999'da düzenlenecektir.

İletişim Tel: 0212 227 69 10
Faks: 0212 236 85 28

MADEN

Türkiye 16. Madencilik Kongresi

TMMOB Maden Mühendisleri Odası'nın her iki yılda bir düzenlediği uluslararası nitelik kazanmış olan Türkiye Madencilik Kongresi'nin onaltıncısı 15-18 Haziran 1999 tarihinde Ankara'da Milli Kütüphane (Bahçelievler) Salonları'nda yapılacaktır. Kongrenin amacı, madencilik sorunlarının incelenmesi ve tartışılması, teknik ve bilimsel gelişmelerin geniş kitlelere aktarılmasıdır. Maden işletme ve cevher hazırlamanın tüm dallarındaki teknolojik gelişmeler, yeni eğilimler, bilimsel araştırma bulguları, maden sahalarının terkedilmesi ve arazinin iyileştirilmesi kongre konuları arasında yer almaktadır.

Yazışma adresi: Prof. Dr. Ümit Atalay
TMMOB Maden Müh. Odası
16. Madencilik Kongresi ve Sergisi Yürütme Kurulu
Selanik Cad. Yeşim Apt. No:19/3 06650 Kızılay/
Ankara

Tel: (312) 425 10 80 - 418 36 57
Faks: (312) 417 52 90

MAKİNA

Makina Mühendisleri Odası'nın düzenlediği "Sürdürülebilir Enerji Teknolojilerindeki gelişmeler ve Türkiye'deki Uygulamaları" konulu konferans 3,4 Nisan 1999'da Y.T.Ü Oditoryumunda gerçekleştirildi.

Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin düzenlediği "İklimlendirme Sistemlerinin Tanıtımı ve Teknolojik Gelişmeler Konferansı" 5-6 Haziran 1999'da, Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu'nda gerçekleştirilecektir.

Tel : 0212 245 03 63-64/0212 252 95 00
Fets: 0212 249 86 74-75

MADEN-JEOLOJİ

2. Ulusal Kırmataş Sempozyumu

TMMOB Maden Müh. Odası ve Jeoloji Müh. Odası İstanbul Şubelerince ikincisi düzenlenen "Ulusal Kırmataş Sempozyumu" 3-4 Haziran 1999 tarihlerinde İTÜ Vakfı Maçka Sosyal Tesisleri'nde yapılacaktır. İki Ekim 1996 tarihinde düzenlenen ve büyük ilgi gören sempozyumun ikinci gününde "Agrega Sektörünün Sorunları" konulu bir panel düzenlenecektir. Sempozyumda sunulacak konu başlıkları şunlardır:

- Taş ocağı havzalarının petrografik ve jeolojik olarak incelenmesi
- Taş ocağı işletmeciliği (delme-patlatma, nakliye makine ve ekipman seçimi) ve karşılaşılan sorunların çözülmesi
- Hazır beton sektöründe agrega ve çimento
- Taş ocakları ve çevresel etkileri
- Taş ocaklarının hukuksal durumu

Yazışma Adresi: TMMOB Jeoloji Müh. Odası İstanbul Şubesi

Rıhtım Cad. Nemlizade Sok. Kamer Apt. No:48/1
81320 Kadıköy/İstanbul
Tel: (216) 348 12 11
Faks: (216) 347 80 03

GIDA

TMMOB Gıda M.O. İst. Temsilciliği Yemekli Boğaz Gezisi; 29 Mayıs Cumartesi saat 19:00'da Kadıköy'den hareket.

TMMOB

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, "Türkiye'de Mühendis Mimar Kimliği ve Meslek Örgütlenmeleri Araştırma Projesi" Sunuşu 29 Mayıs 1999'da, Saat 10:30'da TMMOB Mimarlar Odası, Barbaros Bulvarı Yıldız Sarayı Dış Karakol Binası Yıldız- Beşiktaş'ta Gerçekleştirilecektir.

Tel: 0212 227 69 11

METALURJİ

Metalurji M.O. İst. Şb. Yemeği, 29 Mayıs Cumartesi 19:00'da Bostancı Deniz Otobüsleri'nin karşısındaki ADİL BİSTRO'da yapılacak!

FİZİK

Fizik Müh. Odası İstanbul Şubesi öğrenci komisyonunu oluşturmuştur. Fizik ve Matematik Mühendisliği bölümlerinde okuyan öğrenci arkadaşlarımızı odamızda birlikte çalışmaya davet ediyoruz.

fizikmuhodasi@hotmail.com adresine soru ve önerilerinizi bekliyoruz.

Piknik: Fizik M.O. İst. Şubesi 16 Mayıs 99 günü bir piknik düzenlemektedir. Bilgi için; Güner Şahin, Tel: 0212 286 27 85

ELEKTRİK

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İst. Şubesi Dayanışma Yemeği: 11 Haziran Cuma saat 19:00
İrtibat: 0212 224 11 50

DAHA ÖNCE ERTELENEN ÖĞRENCİ ÜYE KURULTAYI GERÇEKLEŞTİ

Makina Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen Öğrenci Üye Kurultayı 8 Mayıs'ta Ankara TÜBİTAK Seza Gürsoy Salonu'nda gerçekleştirildi. 290'ı makina, endüstri, işletme ve uçak mühendisliği öğrencisi toplam 350 öğrenci, yönetici ve konunun katıldığı kurultay, kalabalıklığı ve canlılığı ile dikkat çekti.

13 ayı ilden katılan öğrenci üyelerden üç başlıkta toplam 29 kişi söz alarak, "Nasıl bir üniversite istiyoruz?", "Nasıl bir mühendislik eğitimi istiyoruz?" ve "Ödanim mesleki ve toplumsal alanlardaki yeri" başlıklarına cevap aradılar. Özgür, bilimsel eğitim talep eden, eğitimin her aşamasının eşit, parasız ve devlet tarafından sağlanması gerektiğini söyleyen, YÖK başta olmak üzere, gerici ve faşist uygulamaların kaldırılması isteyen öğrenciler, bu taleplerini bir kitapçıkta da bir araya getirecekler. Bununla ilgili üç başlık ve sonuç bildirgesi için kurulan komisyonlar bir araya gelerek kurultay kitapçığını son haline getirecek ve kamuoyuna açıklayacaklar.

Kurultayın yapıldığı günün akşamı Odamızın öğrencilere verdiği kokteyl, hem çeşitli illerden gelen öğrencilerin kaynaşmasını sağladı, hem de öğrenciler aylardır süren yoğun bir hazırlığın ardından yorgunluklarını attılar.

Kurultayın önümüzdeki yıl TMMOB bünyesinde tüm meslek disiplinlerinden katılan öğrencilerle gerçekleştirilmesi planlanıyor. TMMOB adına MMO'nun düzenleyeceği bu kurultay, odalarımızın yaşadığı en önemli sıkıntılardan birisi olan genç mühendislerle iletişim konusunda atılmış en ciddi adımlardan birisi olacak.

WASHINGTON'UN SEÇTİĞİ SİLAH NİÇİN NATO'DUR?

Kuzey Atlantik Aşemblesi, sınırları ötesindeki ilk askeri saldırıyı ve Avrupadaki II. Dünya savaşındaki sonraki en büyük bombardımanı gerçekleştirmesi ardından 50. Yıldönümünü kutladı.

Clinton yönetimi geçtiğimiz Sonbahar'da Nato'nun rolünü gerçekleştirmesi konusundaki Amerikan planını ilk kez basına açıklamıştı. Washington, Nato'yu artık gereği kalmamış olan anti-Sovyet paktından, tüm dünya üzerinde müdahale yapmaya hazır bir kıtaya dönüştürmek istemektedir.

Bedelini binlerce masum insanın ödeyeceği katliam Sırp milliyetçileri tarafından yapılmak üzereyken; kriz, Amerika önderliğinde yönetilen ve yürütülen savaşı dönüştürdü.

Yugoslavya'nın vahşi ve emperyalistçe bombalanması Amerika'nın yeni, soğuk-savaş-sonrası NATO'sunu, Avrupalı müttefiklerini savaşa sürüklemek

edip, baskı altında tutarak yönetiyorlar.

Bu 7 ülke içinde Amerikan emperyalizmi ise en büyük tekil ulusal ekonomisi ve bu güne kadarki en büyük silah gücü ile insanlığa en çok acı çektiren ülkedir.

Şu asla unutulmamalıdır ki yüzyılın ilk yarısında bu yağmacı ülkelerin pazar, koloni ve hammadde yarışından çıkan iki dünya savaşında çoğunluğu işçi, köylü ve diğer emekçi sınıflardan olan 100 ila 200 milyon arasında insan hayatını yitirmiştir.

NATO'nun esas rolü nedir?

İkinci dünya savaşı sona erdiğinde insanlığın üçte biri bu yağmacı ve soyguncu sınıfın dizgininden kurtularak özgürlüğünü ilan etti. Birinci dünya savaşını sona erdiren Rusya devrimi Hitlerin katliamından de canlı çıktı. İkinci dünya savaşı Avrupa'da Yugoslav ve Arnavutluk devrimi ve Kızıl ordunun Berlin'e girmesi ile son buldu. 1949'a kadar Çin'in tamamı ile Kore'nin yarısı özgürlüğüne kavuştu. Vietnam halkı Fransa'ya karşı kazanıyordu. Yunanistan'da devrimci bir mücadele vardı. Tüm dünyada koloni düzenleri parçalanmaya başlamıştı.

Emperyalistler bu duruma tabiki gözlerini kapamayamazlardı, birlikte hareket etmeleri gerekiyordu; bu ülkelerin aralarındaki tüm rekabete rağmen sorun işçi sınıfıyla olduğunda varlık nedenlerini bastırmak için birleşmeliydiler ve 1949'da emperyalist güçler işçi kazanımlarını tersine çevirmek ve hareketi bastırmak için Avrupa'da silahlı güç olan NATO'yu kurdular.

Washington niçin NATO'nun rolünü artırmak istiyor

1949'da A.B.D. hem askeri hem de ekonomik olarak en büyük emperyalist ülkedydi, NATO'nun yapısı A.B.D. hegemonyasını yansıtmaktaydı. Bugün dahi A.B.D., emperyalist güçleri liderliğinde birleştirmek için NATO üzerine çalışmayı tercih etmektedir çünkü NATO'da Birleşmiş Milletler'dekinden farklı olarak daha büyük baskı altında bulunan 3. Dünya ülkelerinin desteğine ihtiyaç duyulmamaktadır.

1992'de A.B.D. emperyalizmi dünyanın her yerinde baskın güç odağı olma niyetinde olduğunu duyurdu. Bu 8 Mart 1992'de yeni Pentagon beyaz sayfası olarak New York Times'de yayınlandı. Bu doktrin A.B.D.'nin sadece Irak, İran, Küba ve Kuzey Kore ve Yugoslavya'da değil aynı anda Almanya, Japonya ve Batı Avrupa'daki müttefiklerine de söz geçirmek istediği anlamını taşır.

Şimdi Varşova Paketi dağıldı, A.B.D., NATO'yu Avrupa ötesinde kullanmayı teklif ediyor. NATO, ülkelerinin "Çıkarlar Müttefikleri" olduğunu söylüyor. Bu A.B.D.'deki ve Avrupadaki yağmacı yöneten sınıfların dünyanın diğer ülkelerine ait hammadde ve emeği yağmalayabilme kabiliyetlerini tehdit eden herhangi bir popüler başkaldırının bastırılması anlamına gelir.

Bu aynı zamanda dünya ekonomisi üzerinde söz sahibi olma konusunda rekabete girmeye çalışan yeni kapitalist ülkelerin çıkar birliği ile engellenmesi anlamına da gelir. Ne Rusya ve Doğu Avrupadaki kapitaliste ne güney Kore ve Endonezya'daki girişimciye A.B.D., Batı Avrupa ve Japonya sermaye üstünlüğü ile rekabet etmesine izin vermez.

A.B.D. Emperyalizmi söz konusu olduğunda 3. Dünya ülkelerinin en iyi lider tanımlı ulusal ekonomilerini emperyalist bankalara açanlar, kendi kapitalistleri ve kendileri için en küçük oranda kesintilerde bulunanlardır.

Tüm bu "çıkar müttefikliğine" rağmen aynı ekonomik ve stratejik çıkar güçleri arasında keskin bir

rekabet vardır. Bu rekabet A.B.D. ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki "muz savaşları" "hormonlu" et savaşı" ile daha da arttı. A.B.D. ile A.B. özellikle de Almanya arasındaki bu rekabetler yıllarca Bosna'da süren iç savaşa neden oldu.

Washington'un NATO'nun rolünü genişletmesinin ilk göstergesi Yugoslavya'da açığa çıktı. Washington, NATO ülkelerinin rekabet halindeki çıkarlarını içermek ve hepsinin stratejik kontrolünü A.B.D.'ye teslim etmek için NATO'nun Yugoslavya'nın işgalinde alet edilmesini sağladı. Çoğunluğu Alman, İtalyan, Fransız, İngiliz ve 4000 A.B.D. askerinden müteşkil kara birlikleri Sırbistan'ın Kosova bölgesini işgal ederken A.B.D. hava kuvvetleri Belgrat'ı teslim olması için tehdit etmeliydi.

Fakat Yugoslavya teslim olmayı reddetti. Pentagon hava savaşını emrederek sonu görülmeyen ve tüm yarımada'yı içeren bitmeyecek bir kriz başlattı. Yugoslavya'ya yapılacak olan bir NATO istilası bütün bu kara birlikleri ile 4000 A.B.D. askerini Pentagon kıştahtılığı uğruna top mermilerine hedef kılacak.

NATO ülkelerinde ve Balkanların çevresindeki ülkelerde NATO aleyhtarı kitle gösterileri olmaktadır. Emperyalist müttefiklerde bölünmeler kitle gösterileri ile açığa çıkmaktadır. Bu savaşın bitmesi için en büyük mücadeleyi yapacak olan, bu ülkelerde ve en çok da A.B.D.'deki savaş aleyhtarı, anti-emperyalist emekçi sınıflardır.

Dünya emekçi ve ezilen sınıfları için, NATO'nun 50. Doğum gününü, işgalci ülkelerin saldırgan müttefiklerine karşı, yığınların protesto gösterileri haline getirmek kadar güzel bir şey olamaz.

Umay KARAĞAÇ

için nasıl kullanacağını örneğidir. Bu, dünya çalışan nüfusu için açlık, sefalet ve ölüm demektir.

NATO genişlemesinin ve onun Yugoslavyadaki savaşının neyi temsil ettiğini anlamak, günlük savaş haberleri ayrıntılarından yeterince uzak durup, bu olayları sınıfsal açıdan incelemeye götürdüğünden önemlidir. Bu, aynı zaman da egemen sınıfların trilyon-dolarlık propoganda makinelerinden sarfedilen yalanları defetmenin tek yoludur da.

NATO askeri paktının sınıf karakteri

NATO, Japonya ve Avusturya hariç bütün büyük emperyalist güçleri içerir: Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Kanada. Bu altılıya Japonya da ilave ettiğimizde dünya ekonomisinin kural koyucuları G7'ler oluşur.

NATO aynı zamanda İspanya, Belçika, Hollanda, Portekiz, Norveç, Lüksemburg, İzlanda, Danimarka gibi daha küçük emperyalist ülkeleri de içerir. Bunlar dışında Yunanistan ve Türkiye'yi de ilave etmemiz gerekiyor.

Bu ülkelere neden emperyalist diyoruz? Çünkü bu ülkelerin finans belirleyicileri ve onların kartelleri tüm dünyanın ekonomik kaynaklarını ellerinde tutup, kontrol ederler. Bunların kontrolündeki sermaye, hem kendi emperyalist ülkelerindeki hem de ezilen 3. Dünya ülkelerindeki emek dahil olmak üzere tüm dünya kaynaklarını sömürür.

Bu kapitalist ülkeler ilk endüstrileşen ülkelerdi, şimdi teknolojiye en ileri ülkelerdir, medyayı kontrol ederler, en güçlü silahları üretirler ve tüm dünyanın silahını satarken en güçlülerini de kendilerine ayırırlar.

19. Yüzyılın büyük koloni gücünü oluşturan dünyanın büyük bir kısmını doğrudan yönetmiş olan İngiltere ve Fransa dışında Almanya (Namibya, Tanzanya), Hollanda (Endonezya), Belçika da (Kongo) doğrudan yönettikleri kolonilere sahiptiler. Şimdi doğrudan koloni sayısı çok az olmasına rağmen bu emperyalist ülkeler, dünya pazarının, döviz değişiminin, bankaların kontrolü sayesinde ve teknolojiye üstünlükleri ile dünya çoğunluğunu dolaylı olarak kontrol

Masalın Ötesi:

Yabancı sermaye getirdiğine yakın götürdü

Türkiye'de yatırım yapan yabancı şirketler 1998'de 643 milyon, son 15 yılda ise 3 milyar 233 milyon dolar kar transfer ettiler. Buna karşılık 1998'de giriş yapan yabancı sermaye tutarı 940 milyon, son 15 yılda ise 9 milyar 448 milyon dolar oldu.

Yabancı Sermaye Girişi Ve Kar Çıktısı Neredeyse Eşit : Türkiye'ye doğrudan yatırım yapmak amacıyla fiilen giren sermaye miktarı ile, yabancı sermayeli firmaların yurt dışına yaptığı kar transferleri neredeyse başabaş noktada. Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye'deki yabancı sermayeli firmaların, yurt dışına yaptıkları kar transferleri geçen yıl, önceki yıllara göre önemli bir sıçrama kaydederek 643 milyon dolara ulaştı. Bu rakam 1997 yılında 325 milyon dolar olmuştu. 1998 yılında, Türkiye'ye yatırım için fiilen giren yabancı sermaye miktarı ise 940 milyon dolar oldu. Başka bir anlatımla, yatırım için giren sermayenin yüzde 68.4'ü kadar bir para, kar transferi olarak yurt dışına çıkarılmış oldu.

Türkiye'de kazanılan paralar dışarıya gidiyor: Geçen yıl yabancı sermayeli şirketlerin yurt dışına yaptıkları kar transferlerinde önceki yıllara göre yüzde 100'e yakın artış yaşandı. Yabancı sermayeli şirketlerin Türkiye'den yaptıkları kar transferi dönemsel olarak katlanarak artıyor. 1984-1988 yılları arasında 413 milyon dolar kar yurtdışına transfer edilirken, bu değer 1989-1993 arasında 927 milyon dolar, 1994-1998 yılları arasında ise 1,893 milyon dolar oldu. Böylece, son 15 yıl içerisinde doğrudan yatırım için giren yabancı sermayenin yüzde 34.2'si kadar bir döviz kar transferi olarak yurt dışına çıkarılmış oldu. Yabancı sermayenin ülkemizi refaha kavuşturacağı masalına karşılık, ülke kaynaklarının uluslararası şirketler tarafından yurtdışına çıkarılması gerçeği, yeni dünya düzeninin mantığını da gözler önüne seriyor.

Yıllara Göre Kar Transfer Miktarları: Yabancı sermayeli şirketler Türkiye'den 1984 yılında 63 milyon, 1985'te 98 milyon, 1986'da 84 milyon, 1987'de 80 milyon, 1988'de 88 milyon, 1989'da 104 milyon, 1990'da 161 milyon, 1991'de 158 milyon, 1992'de 198 milyon, 1993'te 306 milyon, 1994'te 231 milyon, 1995'te 390 milyon, 1996'da 304 milyon, 1997'de de 325 milyon dolarlık kar transferi yapmıştı.

GÖKKAFES GERÇEĞİ

Geçen sayımızda başladığımız Gökkafe's yazımızı bu sayıda tamamlıyoruz.

2. BÖLÜM : " GÖKKAFES" PARSELİNE İLİŞKİN SINIR TESBİTİ İNCELEMESİ

2.1. Yasal Dayanak

2.1.1. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubemizce yapılan incelemede, halen ülkemizde il, ilçe, köy ya da mahallelerin idari sınırlarının tespiti ve sınır anlaşmazlıklarının çözümünde; 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11 Mayıs 1988 tarihli ve 19811 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, "Sınır Anlaşmazlığı Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkında Yönetmelik" kurallarının uygulanması gerektiği saptanmıştır.

Bu yasal dayanakların "Gökkafe's" parselinin Beyoğlu ilçesinde Şişli ilçesi sınırları içine alınmasına ilişkin sınır değişikliği işlemi ile "Toprak Üstü Uygulama Tutanağı"nın düzenlenmesinde de temel alınması gerekmektedir.

2.1.2. Yasa ve yönetmeliklere aykırı bir idari işlemin, hiç tesis edilmemiş sayılacağı İdare Hukukunun da öngördüğü bir kuraldır. İdari işlemlerin hukuka uygun tesis edilmesi, belli bir sebebe dayanması, yapılan işlemin tesis edildiği tarihte mevcut ve yürürlükte bulunan yasalara ve yönetmelik kurallarına uygun olması esastır. Bu nedenle, Şubemizce yapılan inceleme gereği, sınır tespitine esas yasal dayanakların öngördüğü yol ve işlem akışı aşağıda verilmiştir.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 2/B maddesinde "... ilçe ... sınırlarının değiştirilmesi İçişleri Bakanlığı'nın kararı ve Cumhurbaşkanlığının tasdiki ile ... yapılır." denilmektedir.

5442 sayılı yasanın yukarıda belirtilen uygulama yönetmeliğinin 1/c maddesi, "... aynı ilin başka ilçelerine... ve belediyeler arasındaki ... ilçe... sınırlarındaki sınır anlaşmazlıklarının çözülmesi"ndeki esas ve usullerin yönetmelikle düzenleneceğini yer vermektedir.

Anılan yönetmeliğin 4.maddesinde, "5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre belirlenmiş sınırların değişmezliği esastır" denilmekte ve "mevcut sınırın değiştirilmesi ancak, sınır noktalarının belirginlik ve değişmezlik niteliklerini yitirmiş olması, idari birimlerin sosyal, ekonomik, idari ve coğrafi durumlarında eskiye oranla farklılıkların meydana gelmesi ve bu sonuçların sınır anlaşmazlığına yol açmış olduğunun BAKANLIKÇA TESBİT EDİLMESİ HALİNDE mümkündür" hükmü yer almaktadır.

2.1.3. Yönetmeliğin "Sınırın Toprak Üstüne Uygulanması" na ilişkin 13. maddesi, inceleme konumuz bakımından önemlidir ve aynen aşağıda verilmiştir;

"Madde 13- Anlaşmazlık konusu sınır üçlü kararnameyle belirlendikten ve Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra, kararname ile krokisi Bakanlıkça ilgili valiliğe veya valiliklere gönderilir.

Valiliklerce Kararnamesinin toprak üstü uygulaması yapılır. Toprak üstü uygulamasının yapıldığı sırasında taraf .... beldelerin yetkililerinin hazır bulunması sağlanır ve teknik elemanların da yardımı ile kararname de belirtilen sınır çizgisi taraflara arazi üzerinde gösterilir.

İki il arası sınırlarda, sınırın topraküstü uygulanması, iki il valiliğince birlikte yapılır.

Yapılan yazılı duyuruya rağmen taraf ... belediyelerden birinin veya her ikisinin topraküstü uygulamasına katılmadıkları hallerde, valilikler doğrudan topraküstü uygulaması yaparlar, uygulama tutanağının bir örneğini katılmayan tarafa tebliğ ederler.

Toprak üstü uygulamasının yapıldığına ilişkin TUTANAĞIN BİR ÖRNEĞİ BAKANLIĞA GÖNDERİLİR."

2.2. Toprak Üstü Uygulama Tutanağı'nın düzenlenmesi ve sınır değişikliği işlemlerinin yasal dayanak açısından incelenmesi;

2.2.1. "Toprak Üstü Uygulama Tutanağı"nın hangi yasal temellere göre tanzim ve imza edildiği tutanak içerisinde belirtilmemiştir.

2.2.2. 10.03.1998 tarihli Toprak Üstü Uygulama Tutanağında, Beşiktaş ilçe (ve belediye) sınırı da tanımlanmaktadır. Beşiktaş ilçesi merkezi ve yerel yöneti-

cilerinin ve yetkililerinin bulunmadığı ve çalışmalarına katılmadıkları bir konuda anılan komisyonun Beşiktaş ilçe sınırına ilişkin saptamalarının tutanakta yer alması hatalıdır ve hukuken yanlış bir idari tasarruftur.

2.2.3. Toprak Üstü Uygulama Tutanağı'nda; Şişli Belediyesi, Şişli Kadastro Müdürlüğü ve Beyoğlu Kadastro Müdürlüğü'nce vekaleten Fatih Kadastro Müdürlüğü yetkililerinin birlikte hareket ettikleri, buna karşın, Beyoğlu Belediyesi temsilcilerinin farklı sınır tanımları yaptıkları ve diğerlerinin görüşlerine katılmadıklarını tutanakta da ifade ettikleri görülmektedir.

Kaldı ki, anılan tutanakta, "oybirliği" ya da "oy çokluğu" ile bir kararın alınmadığı ya da bir karara varılmadığı da açıktır.

Dolayısıyla, anılan tutanakta, Beyoğlu Belediyesi ile diğer kurum temsilcileri arasında bir ihtilafın, farklı bir sınır tanımının varlığı dikkat çekicidir. Buna karşın, İstanbul Valisi Kutlu Aktaş imzalı İl İdare Kurulu Müdürlüğü yazısının, Beyoğlu Belediyesi yetkilileri dışındakilerinin değerlendirmelerini kesinleşmiş bir sonuç karar şeklinde idari işleme konu yaptıkları anlaşılmaktadır.

2.2.4. Anılan tutanakta imzaları bulunan beş Harita ve Kadastro (Jeodezi ve Fotogrametri) Mühendisi ile üç harita tekniklerinin tamamının uzlaştığından söz etmek mümkün olmadığı halde, İstanbul Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nce TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi'ne gönderilen 11.06.1998 tarihli ve 118/5541 sayılı yazıda, topraküstü uygulamasının mahallinde "ihtilafsız şekilde" yapıldığı belirtilmektedir.

5442 sayılı yasanın uygulama yönetmeliğinin 13. Maddesinde, topraküstü uygulamasının yapıldığına ilişkin tutanağın bir örneğinin "Bakanlığa" gönderilmesi öngörüldüğü, Valiliğin bunun yerine tutanağı "Dolmabahçe Turizm A.Ş.'ne" gönderdiği ve ayrıca, "... Valiliğimizce yapılacak başkaca bir işlem bulunmamaktadır." kararına varıldığı anlaşılmaktadır.

2.2.5. Gökkafe's parselinin Beyoğlu ilçesinden Şişli ilçesine devrine yönelik "Toprak Üstü Uygulama Tutanağı"nın düzenlenmesinde temel alınan belgeler, tutanak ile İstanbul Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nün Vali Kutlu AKTAŞ imzalı 24.03.1998 tarih ve 84/2894 sayılı yazısında;

-28.06.1931 tarihli ve 1834 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Kararname,

-Şişli, Beyoğlu, Beşiktaş ilçelerine ait idari hudutnameler,

-Kadastro paftaları

-23.06.1941 tarihli kadastro tasarruf krokisi

-1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi Haritası

olarak tanımlanmaktadır.

5442 sayılı yasa ve uygulama yönetmeliği 13'e göre, "anlaşmazlık konusu sınır, üçlü kararnameyle belirlendikten ve Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra" toprak üstü uygulamasına konu olabilir. Yukarıdaki belgelerden yalnızca 28.06.1931 tarihli ve 1834 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kararname yasa ve yönetmeliğin öngördüğü belge niteliğindedir.

Oysa, Beyoğlu, ve Şişli sınırlarının tesbitinde, Toprak Üstü uygulama Tutanağını düzenleyen komisyon üyeleri ile İstanbul Valiliği'nin gözdardı ettikleri ve hiç dikkate almadıkları Şişli ve Beyoğlu ilçe sınırlarını tanımlayan başka resmi belgeler de bulunmaktadır. Bu belgeler:

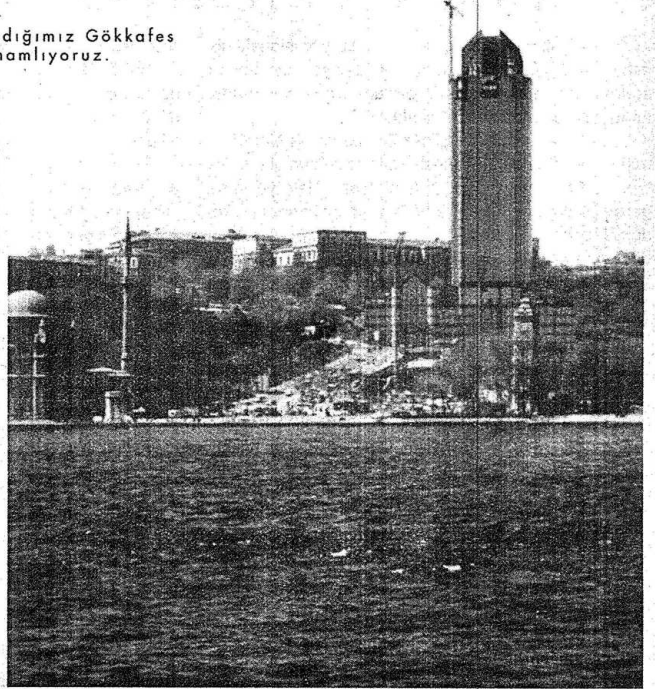
-İstanbul İl İdare Kurulu'nun 22.01.1944 tarihli ve 68 sayılı Kararı ile onaylanan Şişli ilçesi hudutnamesi,

-İstanbul Valisi Hayri KOZAKÇIOĞLU imzalı

16.08.1993 onay tarihli 671 sayılı Beyoğlu mahalle

sınırlarını tanımlayan İlçe İdare Kurulu hudutnamesidir

Şişli Belediye Başkanlığı'nca Beyoğlu ilçesine ait bazı yerlerin belediyelerine bağlanması için 1993 yılında

dayanak yapılan ve ayrıca Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü talimatında, Şişli ilçesinin sınırlarını belirlediği ifadesiyle yer verilen 22.01.1944 tarihli ve 68 numaralı hudutnameyi anılan olayda dikkate alan tek kurum TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi olmuştur.

2.2.6. "Gökkafe's" inşaatının bulunduğu alandaki sınır değişikliği işleminde topraküstü uygulama komisyonunun Beyoğlu Belediyesi temsilcileri dışındaki üyelerinin, eksik belgelere ve yetersiz değerlendirmelerine dayanarak karar verdikleri, bu yolla kamuoyunda yanlış kanıların ve haksız uygulamaların doğmasına yol açtıkları görülmektedir.

2.3. Tapu ve Kadastro Çalışmaları ile Sınır Tespit Kararları Çerçevesinde İnceleme

2.3.1. Tapu ve Kadastro Faaliyetleri Açısından İnceleme;

"Gökkafe's" inşaatının bulunduğu 78 pafta, 755 ada, 12 numaralı parselin (eski 8 ve 9 numaralı parsellerin) ilk kadastro tahdit ve tespiti çalışmalarına 23 Eylül 1940 yılında başlanmış ve mevcut duruma ait 23.06.1941 tarihli tasarruf krokisi tanzim ve imza altına alınarak tapu ve kadastro çalışmaları tamamlanmıştır.

Toprak Üstü Uygulama Tutanağı komisyonunca, sınır tespitinde kullanıldığı görülen bu belgelerin düzenlendiği 1941 tarihli kadastro çalışmalarında 1'den 9'a kadar toplam 9 parselin bulunduğu 755 adanın tamamının Beyoğlu ilçesi Gümüşsuyu mahallesi sınırlarında işlem görüldüğü görülmektedir.

Kadastro çalışmalarının yapıldığı sırada yürürlükte bulunan 23.12.1934 tarihli ve 2613 sayılı Kadastro ve Tapu Tahriri Kanunu (madde 15) ile bunun uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu'nun 05.12.1935 tarihli ve 2/3642 ile onaylı Kadastro ve Tapu Tahriri Tüzüğü (madde 9) uyarınca; bir ilçede kadastro ve tapu yazımı yapılacaksa, ilçe sınırının 1580 sayılı Belediye Kanununun 4, 5, 6. Maddelerine göre sınırlandırılması ve "sınırları önce tayin kılınmış ise öylece kabul" edilmesi öngörülmektedir. 1580 sayılı yasa madde 4 ile sınırı tahdit edilmemiş olan beldelerin sınırının Belediye Kanunu'na göre tespit edileceğini belirtmekte, o dönemde yürürlükte olan 2613 sayılı Kadastro ve Tapu Tahriri Yasası da bu kurallara göre kadastro tahdit ve tespitlerinin yapılmasını kurallara bağlamaktadır.

İnceleme konusu, 78 pafta 755 ada 12 numaralı parsel (Kadastro tahdit ve tespitine ait 23.06.1941 tarihli tasarruf krokisinde 8 ve 9 numaralı parseller) 1941 yılından itibaren 57 yıldır Tapu, Kadastro, Belediye ve İmar Mevzuatı açısından Beyoğlu Belediyesi Gümüşsuyu Mahallesi sınırlarında işlem görmüştür.

Gerek Beşiktaş ilçesi (ve belediyesi) ve gerekse Şişli ilçesi (ve belediyesi) ve bu ilçelere bağlı merkezi ve yerel hiçbir kuruluş bünyesinde işleme konu olmayan ve ihtilaf konusu da yapılmayan "Gökkafe" parselinin, 10 Mart 1998 tarihli Toprak Üstü Uygulama Tutanağı Komisyonu üyelerince "daha önce Şişli ilçesi (ve belediyesi) içerisinde olan bu yerin yer üstüne uygulaması yapılmıştır." şeklindeki beyanları ve değerlendirmeleri dayanaksızdır. Kaldı ki, böyle bir iddianın, 1941 yılındaki kadaströ tahdit ve tespit tutanakları karşısında komisyonun Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü mensubu üyelerince de savunulması düşündürücüdür. Söz konusu parselin, İstanbul Valiliği'nce sınırının değiştirilmesi sonrası bile Kadastro haritaları ve tapu kayıtları Beyoğlu Kadastro ve Tapu Sicil Müdürlüklerinden Şişli İlçesine devredilmemiştir.

2.3.2. Sınır Tesbit Kararları Açısından İnceleme

Bir idari işlemin, tesis edildiği anda yürürlükte bulunan yasa ve yönetmeliklere uygun olması gerekmektedir. "Gökkafe" parselinin Şişli ilçesine devri sırasında yürürlükte bulunan 5442 sayılı Yasa ve Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde yapılan incelemede; Valilikçe ve Komisyonca, sınır tespitinde temel alınması gereken belgelerin;

-28 Haziran 1931 tarih ve 1834 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Kararname,

-İstanbul İl İdare Kurulunun 22.01.1944 tarih ve 68 sayılı Şişli İlçesi Hudutnamesi,

-İstanbul Valisi'nce onaylı, Beyoğlu İlçe İdare Kurulunun 16.08.1993 tarihli ve 1993/671 sayılı Beyoğlu İlçesi Mahalle Sınırlarının Tespiti Kararı,

olması gerekirken bu kararlar ne komisyon tutanağında ne de Valilik yazılarında yer almaktadır. Kaldı ki, yapılan incelemede bu kararların tümünün birlikte toprak üstüne uygulandığına da rastlanılmamıştır.

Bu gerçekler karşısında, Toprak Üstü Uygulama Komisyonu ve İstanbul Valiliği'nin sınır tespitinde temel aldıkları belgelerden;

2.3.2.1. Beşiktaş ilçesi, Beyoğlu ilçesi ve Şişli ilçesi idari hudutnamelerinin onaysız oldukları ve üzerlerinde herhangi bir tarih, sayı ve karar numarasının bulunmadığı anlaşılmıştır. Hukuken geçerli bir belge olduklarına dair kanıt bulunmayan sınır tanımlarının böylece önemli bir konuda sınır tespitine temel dayanak yapılması hatalı ve yanlış bir idari tasarruftur.

2.3.2.2. Kadastro paftası ile 23.06.1941 tarihli kadastro tasarruf krokisi, yukarıda da açıklandığı üzere "Gökkafe" parselinin ilk kadaströ tahdit ve tesbitinin Beyoğlu ilçesi, Gümüşsuyu mahallesi sınırları içinde işlem gördüğünün belgeleridir.

2.3.2.3. 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi Haritası ise, idari sınırların tesbitine ilişkin olmayıp, kentin tanıtımına ilişkin dönemin İstanbul Belediyesi'nce düzenlenen bir belge niteliğindedir ve ilk kez bu olayda anılan komisyon ve valilikçe dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

3. BÖLÜM : SONUÇ

Yukarıda yapılan tespit ve incelemeler ışığında; TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi'nin İstanbul Valiliği'ne göndermiş olduğu ve bilahare Şişli Belediyesi Harita Müdürlüğü'ne intikal ettirilen 21.05.1998 tarihli ve 98.06.0238 sayılı yazısı ve eki, "Gökkafe Parselinin Beyoğlu'ndan Şişli Belediyesi'ne Devri İşlemi Hakkında

Rapor' da çizilen sınırın, 5442 sayılı yasa ve uygulama yönetmeliğinin öngördüğü belgelerin ışığında çizilen sınır olduğu, bu sınır tanımı ile "Gökkafe" olarak bilinen Dolmabahçe Turizm A.Ş.'ne ait Beyoğlu - Gümüşsuyu Mahallesi 78 pafta, 755 ada, 12 numaralı parselin Beyoğlu ilçesi (ve belediyesi) sınırları içerisinde kaldığı, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubemizce de tespit edilmekle, bu sınıra itibar edilmesi konusunda ilgili kurumlar nezdinde görüşmelerde bulunulması kabul edilmiştir.

TMMOB

HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ

Uluslararası Hukuk Bağlamında İstanbul ve Çanakkale Boğazları

TMMOB Mimarlar Odası Hukuk Danışmanı Av. Derviş Parlak'ın Bakü'deki toplantıya sunduğu metnin bazı bölümlerini Boğazların hukuku konusunda bilgilendirici olması bakımından aşağıda aktarıyoruz:

Tarihte Boğazlar'a egemen olan devletler, Osmanlı İmparatorluğu da dahil olmak üzere denizlerarası geçişi kendi denetimlerinde tutmuşlar ve ilkesel olarak başka devletlere ait savaş gemilerine Boğazlar'dan geçiş imkanı vermemişlerdir.

1453'te İstanbul'un fethiyle birlikte Boğazlar Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimine geçmiş, 1535'te Fransa'ya 1579'da İngiltere'ye ve 1612'de Hollanda'ya verilen kapitülasyonlar ve 1774'te Rusya ile yapılan Küçük Kaynarca Antlaşması sonucunda bu ülkelere ait ticaret gemilerine geçiş ayrıcalığı tanınmıştır. Fakat 1829'da Rusya ile yapılan Edirne Antlaşması'nda "Rusya limanlarına giden ve gelen" tüm yabancı ticaret gemilerine serbest geçiş hakkı" verilerek, geçiş hakkının ilk kez genişletildiği görülmektedir.

Savaş gemileri açısından ise durum tam tersine olmuştur. Boğazların yabancı savaş gemilerine kapalılığı ilkesi uzun yıllar bir iç hukuk kuralı olarak uygulandıktan sonra, 1805'de Rusya ile 1809'da İngiltere ile yapılan anlaşmalarla aynı zamanda bir uluslararası hukuk kuralına dönüşmüştür. Savaş gemilerine kapalılık 1840'da yapılan Londra Antlaşması ve 1856'da yapılan Paris Boğazlar Sözleşmesi ile de yinelenmiş ve bu huku-ki durum Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi'ne kadar devam etmiştir.

Lozan Barış Antlaşması Cumhuriyet tarihimize çok önemli bir kazanım olarak yer almasına karşın, Boğazlar konusunda içerdiği hükümler açısından aynı şeyleri söylemek zordur. Çünkü Misak-ı Milli sınırları içinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve egemenliğini tanıyan bu antlaşmanın tarafları, ne var ki Boğazlar'ın kontrolü ve güvenliği açısından farklı bir çözüm tarzını benimsemişlerdir. Antlaşmaya göre Boğazların denetimi ve güvenliği İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya başta olmak üzere yabancı devletler tarafından sağlanacak ve Boğazlar bu yabancı devletler tarafından korunacaktır.

26 Temmuz 1936'da Montrö Sözleşmesi imzalandı

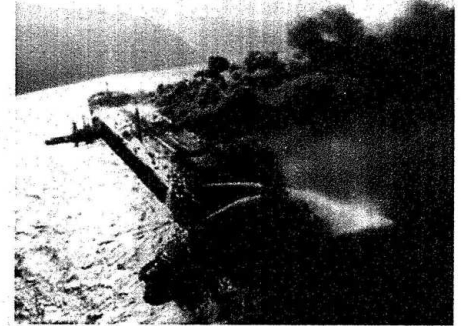
Bugün bazı devletlerce Boğazlar'dan evasa boyutlardaki petrol ve gaz tankerlerinin geçişi için Türkiye'ye karşı bir hukuksal dayanak olarak gösterilmek istenen Montrö Sözleşmesi, aslında 1936 koşullarında Türkiye'nin dış politika tarihinde elde ettiği çok büyük bir başarıydı. Çünkü Montrö Sözleşmesi'nin bağlatılmasıyla birlikte, Türkiye'nin Boğazlar'da askeri güç bulundurmasını önleyen ve Boğazlar'ın yönetimini "uluslararası komisyon"a bırakarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi topraklarındaki egemenlik hakkını kısıtlayan Lozan Antlaşması'nın Boğazlarla ilgili hükümleri sona eriyordu.

Şimdi bugüne gelip bir başka soruyu sormak gerekiyor. Acaba 1936 yılının şartları devam etmekte midir?

O tarihlere 10.000 tonluk petrol tankerleri, "büyük gemi" olarak nitelenmekteydi. Bugün ise 500.000 tonluk tankerler yapılıyor; yani o tarihlereki büyük tankerlerin 50 katı büyüklüğündeki tankerler dolaşıyor bugün deni-

zlerde. Bırakın 500.000 tonluk tankerleri, 150-200 bin tonluk tankerlerin her biri dahi bir kenti havaya uçurabilecek bir yükü taşıyor. Ve 1930'lu yıllardaki kimyasal madde üretimi ve çeşitliliğin boyutlarını, bugünkü üretim ve çeşitlilikle kıyasladığımızda da önemli gelişmeleri görüyoruz. Bugün tankerler yalnızca petrol değil, LPG olarak bilinen sıvılaştırılmış gazları, son derece tehlikeli arzeden birçok kimyasal madde ürününü de taşıyor. Bu tür tehlikeli, patlayıcı ve yanıcı madde taşıyan tankerlerin içerdiği tahrip gücü, bugün modern savaş gemilerinde bile yoktur.

İstanbul Boğazı'nda artan kaza risklerine karşın, boğaz kenti olan İstanbul'un nüfusunda ise önemli artışlar olmuştur. 1930'lu yıllarda İstanbul'un nüfusu 950 bin iken bugün 10 milyonu aşan nüfusuyla dünyanın en kalabalık kentlerinden biri olmuştur İstanbul... Ve bu 10 milyonluk nüfusun neredeyse yarısına yakını, İstanbul Boğazı'nın kıyılarındaki ilçelerde yaşamaktadır.

Sonuç şudur; 1936'da Türkiye Cumhuriyeti'nin ileri sürdüğü rebus sic stantibus yani "şartlar değişmiştir" ilkesinden yola çıkarak gerçekleştirilen Montrö Boğazlar Sözleşmesi, bugün aynı nedenle küçük çaplı bir gözden geçirmeye ihtiyaç duymaktadır. Şartlar değişmiştir. Özetlemek gerekirse:

1. Tehlikeli, yanıcı, patlayıcı kimyevi madde üretiminde ve bunları taşıyan tankerlerin sayı ve boyutlarındaki gelişmeler, bu tür tankerlerin dar bir su yolu olan Boğazlar'dan geçişini çok riskli bir hale getirmiş ve İstanbul'da yaşayan milyonlarca insanın can ve mal güvenliğini yakından tehdit eden boyutlara ulaşmıştır.

2. Dünyanın sayılı yerleşimlerinden ve sit alanlarından biri olan İstanbul kentinin ve Boğaziçi sit alanının gerek ulusal yasalarımız ve gerekse Montrö Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelerin aynı şekilde taraf oldukları Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, Avrupa Mirasının Korunması Sözleşmesi, Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi gibi bir çok uluslararası antlaşma doğrultusunda korunabilmesi güçleşmiştir. Bu tankerlerin yaratabileceği olası bir deniz kazası, Boğaz kıyılarındaki tarihi sarayları, kaleleri, kasrıları ve köşkerleri ciddi biçimde tehdit etmektedir.

İş Kazaları Korkutucu Boyutta

Meslek Hastalıkları, İş Kazaları Araştırma ve Önleme Vakfı (MESKA) Yönetim Kurulu Başkanı Oktay Tan, hızla gelişen sanayinin beraberinde riskleri de getirdiğini belirterek, Türkiye'de dakikada bir iş kazası meydana geldiğini söyledi. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası nedeniyle Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu'nda basın toplantısı düzenleyen Tan, iş kazalarının maddi zararları ve meslek hastalıklarının önlenmesi için iş sağlığı ve güvenliği kurallarının uygulanması gerektiğini bildirdi. Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda sağlıklı istatistik bulunmadığını ifade eden Tan, "Bu konularda elimizde sadece SSK'ya kayıtlı 4 milyon işçiyi kapsayan istatistikler var, 30 milyon aktif nüfusumuz bulunmasına rağmen..." dedi.

Günde Altı İşçi Ölüyor

Hızla gelişen sanayinin beraberinde risklerini de getirdiğini kaydeden Tan, "Yapılan istatistiklere göre, Türkiye'de dakikada bir iş kazası meydana gelmektedir. Bu kazalar sonucu her gün 11 işçi sakat kalmakta, 6 işçi ölmekte, 4 işçi de meslek hastalığına yakalanmaktadır" şeklinde konuştu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, iş kazaları ile meslek hastalıklarının en aza indirilmesi için bir öneride bulunduklarını da anlatan Tan, "50 kişi üzerinde işçi çalıştıran kuruluşlara nasıl ki işyeri doktoru bulundurma şartı varsa, iş güvenliği şefi bulundurma şartı da olmalıdır" dedi.

MESKA'nın, Türkiye'nin çağdaş, ileri ülkelerdeki uygulamalara göre iş kazası ve meslek hastalığını aza indirmek amacıyla kurulduğunu belirten Tan, her sektörde çalışan işçi ve memurlar ile ev hanımlarının bedensel ve ruhsal sağlığı ile ilgili tehlikelerden korunmaları için "İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın çıkarılmasının önemine işaret etti. Tan, vakif olarak bunun gerçekleşmesine çalıştıklarını sözlerine ekledi.

ÖZELLEŞTİRME GÜNDEMİ

Özelleştirmecilerin İddiaları, Özelleştirme Uygulamaları, Özelleştirme Karşısı Mücadele

Özelleştirme, gerek tekeli ve uluslararası sermayenin yeni yatırım alanlarına açılmasında, gerek coğrafi hegemonya alanlarının derinleştirilmesinde ve gerekse sosyal devlet uygulamalarının tasfiyesinde en önemli araçlar arasında. Bu yüzden, sermayedar sınıf özelleştirme konusunda her tür ekonomik, siyasi ve ideolojik zor araçlarını kullanıyor.

Özelleştirmeler ilk gündeme geldiği andan beri ısrarla savunulan ve yeni sağ görüşten beslenen bazı iddialar var. Bu iddiaların hepsinde baskın olan bir yargı var ki o da devletin bürokrasi yapısının ekonomiyi hantallaştırdığı ve tiki olduğu yönünde. Bunun çözümünü ise, devletin ekonomiden elini çekmesinde ve o anlamda küçülmesinde görüyorlar. Devlet işletmelerinin özelleştirilerek özel sermayeye aktarılması ile başlayıp, devletin hemen tüm hizmet ve üretim alanlarından çekilmesine, enerji ve mali alanlar da dahil olmak üzere hiçbir alana yönelik belirleyici politikalar geliştirmemesine kadar vardırılan öneriler ile, belirtilen çözümün mümkün olacağı söyleniyor. Tabi tüm bu ideolojik tasarımlar bir yana, sermayedar sınıf kendini rahatlatıcı ve gerektiğinde kurtarıcı bir zor aygıtının ekonomik alandan elini çekmesine pek razı gözüküyor. Hatta kendi devletin politik ve ekonomik kararları ona yeterli gelmeyip, uluslararası kuruluşların (Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Topluluğu vb. gibi) politik ve ekonomik müdahalelerine ihtiyaç duyuyor. Ekonomiyi her liberalleştirme girişimi daha güçlü ve etkili bir zor gücünün ekonomiyi müdahalesini gerekli kılıyor.

Görülen o ki, yeni sağ görüşün savunucusu sermayedar sınıf ve düşünürler soyut anlamı ile devletin ekonomiden el çekmesinden çok, refah devleti ve sosyal devlet uygulamalarının ve hatta ulus devlet anlayışının tasfiyesini kastediyorlar. Buradaki temel amaç da, 'serbest' bir piyasanın ve onun kendi dinamikleri ile işleyişinin yaratılması olmuştur. Kapitalizmin içinde bulunduğu krizden çıkabilmek için önündeki tüm engelleri temize çıkarmak, gizlenemez bir amaç olarak tüm söylenenlerin ardında kendini gösteriyor. Sermayedar sınıf, bu süreçten çıkabilmek için tüm gücünü ve iradi zor araçlarını kullanıyor. İşçi sınıfının olası direncini kırma, onun mücadele-savunma araçlarını dağıtma ve ideolojik olarak onu kuşatmanın tüm yolları deniyor. Daha karlı yatırım alanlarının yaratılması, coğrafi hegemonya alanlarının genişletilmesi ve derinleştirilmesi yönünde yoğun bir süreç yürütüyor. Karlılık açısından verimsiz, sermaye sınıfına ve devlete parasal anlamda ek yükler getiren, refah dönemi uygulamaları arasında sayılabilecek sosyal devlet kurumlarının tasfiyesi de belirtilen süreç içerisinde yer alıyor. Bu tasfiye işlemi bilhassa hizmet sektöründe yer alan uygulamaların özel sektöre kaydırılması şeklinde olurken diğer bazı kurumlar da tamamen kapatma yolu ile tasfiye ediliyor.

Bu sürecin yürütülmesinde en önemli ayaklardan biri özelleştirme. Özelleştirme, gerek tekeli ve uluslararası sermayenin yeni yatırım alanlarına açılmasında, gerek coğrafi hegemonya alanlarının derinleştirilmesinde ve gerekse sosyal devlet uygulamalarının tasfiyesinde en önemli araçlar arasında. Bu yüzden, sermayedar sınıf özelleştirme konusunda her tür ekonomik, siyasi ve ideolojik zor araçlarını kullanıyor.

Özelleştirme, adeta tüm ekonomik, sosyal ve sinai sorunları çözen sihirli bir değnek olarak piyasaya sunuldu. Savunucularının özelleştirme portföyünde neler yoktu ki;

- Üretkenlik ve verimliliğin artırılması,
- Ürünlerin nitelik ve çeşitliliğinin artırılması,

- Mülkiyetin tabana yayılması,
- Çalışanların hisse senetleri ile işyerlerinin hem sahipliğine hem de yönetimine katılması,
- İşsizliğin azalması,
- Bürokrasinin ortadan kaldırılması,
- Sosyal hizmetlerin daha kaliteli ve ucuz yerine getirilmesi,
- Yabancı yatırımlar ile uluslararası bağın güçlenmesi ve yabancı sermaye akışının sağlanması,
- Devlete sağlanan gelir ile borçların ödenmesi ve yeni yatırımlar için kaynak yaratılması, vb.

Evet, bu portföyden - buraya koymadık ama - demokratikleşme bile çıkmıştı. İddiaların hepsinin tek tek ele alınması gerekmiyor. Türkiye'de gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarına bakıldığında görüldüğü gibi yaşananlar iddia edilenlerin tam tersi oluyor. Ve sanıldığından tersine gerekçe kötü ve yanlış özelleştirme uygulamaları değil. Türkiye'de özelleştirmelerin gündeme geldiği uygulamaların hepsi, taşınan niyeti göstermek açısından iyi birer örnek teşkil ediyor:

-Birçok kar eden kamu kurumu zarar ediyor gösterilerek maliyetinin çok altında, birkaç senelik karının toplamına eşit bir değer karşılığı adeta hibe ediliyor.

-Özelleştirmenin gerçekleştirilmesinde tek kriter alıcı konumdaki uluslararası ve yerli tekeli sermayenin tercihleri olduğu için ülkenin temel maden, enerji ve tabi kaynakları talan ediliyor. Türkiye'nin enerji politikaları

Bugünden sonra da özelleştirme yönteminde ne değişiklik yapılırsa yapılırsa (şeffaflaştırma, halka açık hisse senedi satışı, blok satışı önleyici kotalar koyma) aynı sonuçlar oluşacaktır.

yeniden şekillendirilip, bu doğrultuda kömür madenleri tasfiye edilebiliyor.

-Sosyal devlet uygulamaları olarak da anılan ve devletin asli uygulamaları arasında yer alan eğitim, sağlık, iletişim, ulaşım, barınma, temel beslenme ve belediye hizmetleri gibi uygulamalar; bir yandan benzeri özel işletmelerin, taşeron uygulamaların önleri açılmak yolu ile bir yandan da hiçbir yatırım yapmama, personel politikalarında sürekli gayri gerçekçi davranma, kötü yönetim ve hiçbir yeni sağlık, eğitim, ulaşım vb. politikası geliştirmeme yolu ile tasfiye sürecine itiliyorlar.

-Özelleştirme adı altında bir çok kamu işletmesi ve üretimleri ortadan kaldırılıyor. Özel sermaye o kurumların ve onların üretiminin boşalttığı alan ve pazara girerek tekel konumuna geliyor. Bir nevi haksız rekabetin koşulları yaratılıyor.

-Özelleştirmede geçerli olan yeni sağ görüşün ve onun kaygılarının sonucu olarak, her özelleştirme uygulaması hem mayfayı çekiyor hem de bizzat uygulamanın kendisi mafya tipi yapıların oluşumuna yol açıyor. Özelleştirme uygulamaları, özelleştirmenin koşullarını belirleyen kurumların ve özelleştirilecek kurumun üst düzey personeli ile alıcı konumundakiler arasında rüşvet, tehdit vb. gayri resmi ilişkilerin resmileşmesine zemin oluşturuyor.

-Özelleştirilen kamu kurumlarında yoğun işten çıkarılmalar, sendikasılaşmalar ve hak gaspları gündeme geliyor. Ve hatta, özelleştirme kapsamına giren kamu kurumlarında personel politikası tamamen değiştirilerek, sözleşmeli personel oranı hızla artırılıyor. Böylelikle özelleştirme saldırısına karşı iş güvencesi olmayan sendikası bir işçi kitlesi yaratılmaya çalışılıyor.

-Tüm bunların yanında, özelleştirilmesi yasal olarak mümkün olmayan kamu kurumlarında da taşeronlaştırma, ortaklık ve kiralama yöntemleri ile özelleştirme fiili olarak yapılıyor. Hatta hiçbir olmazsa, o kamu kurumlarının tasfiyesi yoluna gidiliyor.

Bütün bu uygulamalarda geçerli tek kural, daha önceden de defalarca belirtildiği gibi uluslararası ve tekeli

sermayenin tercihleri. Tüm bu saydıklarımıza dair bir çok özelleştirme örneği yaşadık ve hala da yaşıyoruz. Özelleştirme uygulamaları dizginlenemez bir hızla devam ediyor. Hiçbir mahkeme kararı bile fayda etmiyor. Özelleştirme yasalara rağmen devam ediyor.1999 Bütçesinde %40'lara varan faiz ödemeleri içinde en önemli kaynak tahminen özelleştirme gelirleri olacak. Böylesi bir ortamda özelleştirme, yeni sağ teorinin işçi sınıfı ve emekçilere karşı önemli saldırı noktalarından birini ifade ediyor. Bugünden sonra da özelleştirme yönteminde ne değişiklik yapılırsa yapılırsa (şeffaflaştırma, halka açık hisse senedi satışı, blok satışı önleyici kotalar koyma) aynı sonuçlar oluşacaktır. Çünkü özelleştirmeyi gündeme getiren temel kaygı; tüm olumsuz sonuçları doğuran, karın maksimizasyonu ve bunun için yeni karlı yatırım ve hegemonya alanlarının yaratılması ihtiyacıdır.

Bu ülkenin değer yaratan insanları olarak bizler, yani tüm meslek kollarındaki -emekçiler- çalışanlar, kamu işletmelerinde çalışalım veya çalışmayalım özelleştirme saldırısından etkileniyoruz. Bugüne kadar kazanılmış bir çok hakkımızın elimizden alınmasında, emeğimizin daha yoğun bir sömürüye maruz bırakılmasının önünün açılmasında ve geleceğimizin daha fazla yerli ve uluslararası sermayenin belirleyiciliğine geçmesinde özelleştirme en etkili silahlardan biri olarak kullanılıyor. Bütün bunları ısrarla tekrarlamak ve vurgulamak gerekli. Ancak özelleştirmenin saldırı niteliğinin bilincine varılırsa; özelleştirme karşılığı, içi boşaltılmış KİT savunuculuğundan öte bir anlam kazanabilir. Özelleştirme saldırısı, KİT'lerin yağmalanması operasyonundan çok öte ve tehlikeli amaçlar içeren bir saldırdır. Tekrar ve tekrar belirtmek gerekiyor; özelleştirme, kriz içerisinde sıkışan tekeli kapitalizmin işçi sınıfına ve onun tarih içerisinde elde ettiği kazanımlara yönelik saldırının önemli ayaklarından birini oluşturuyor. İşte bu yüzden özelleştirme karşısında tavır alış, aynı zamanda kamucu bir toplum projesinin savunulması ve bunun için fiili mücadele verilmesi anlamına geliyor. Bu savunuda:

Toplumsallaşan üretim karşısında üretim araçlarının özelleştirilmesinin ve hatta tekel elinde toplanmasının yarattığı yabancılaşmanın önüne geçilmesi ve kamu mülkiyetinin savunulması;

Toplum çıkarını gözetken merkezi olarak planlanmış üretim, hizmet ve tüketim politikalarının hayata geçirilmesi;

Sosyal devlet uygulamaları olarak; temel barınma, beslenme, sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim, aydınlatma, ısınma, vb. ihtiyaçlarının devletçe karşılanması;

Sendikal örgütlenmeyi kırma ve emekçilerin sermaye karşısında güçsüz kılma; amaç edinilen taşeronlaştırma uygulamalarına son verilmesi başlıklar ilk elden yer almalı.

Bu projenin savunulması ve özelleştirme saldırısına karşı konulmasının yolu ise, yine olayı basitçe KİT'lerin özelleştirilmesi ve buralardaki emekçilerin sorunu boyutundan çıkarak tüm emekçilere karşı girişilmiş bir saldırı olarak algılamakta geçiyor. Özelleştirme karşılığı, özelleştirmeye karşı emekçilerin birleşik fiili mücadelesinde ifadesini buluyor. En basit taşeronlaştırma girişimlerinden tutun da, ülke topraklarının üzerinde belirli bölgelerin serbest bölgeler adı altında uluslararası ve yerli sermayenin hiç bir sınırlama ve denetim tabi olmaksızın emeğimizi ve değerlerimizi 'özgürce' sömürdükleri yerler haline getirme girişimlerine kadar yoğun ve çok geniş bir özelleştirme saldırısına karşı güçlü bir emekçi direnişini örgütlemek durumundayız.

Özelleştirme saldırısı karşısında ancak böyle başarılı olabiliriz: Bu SEKA emekçilerince, Yatağan Elektrik Santralinde çalışan emekçilerce, TEDAŞ Adana işletmesinde çalışan emekçilerce ve daha nicelelerinde ispatlanmıştır. Önce emekçilerin birliği ve sonra da fiili mücadelesi özelleştirme saldırısının geri püskürtülmesi için olmazsa olmaz şartlardır.

Tahkim, MAI, Özelleştirme, N Bu Enerjiyi Nereden

Enerji Sorunu

Dünya çapında bir enerji sorununun ortaya çıkışı açısından sanayi devrimini bir milad olarak almak gerekir. Sanayi burjuvazisinin gelişimi ve üretim tarzında yaşanan değişimler enerjiyi gerek üretimin gerekse tüketimin en önemli unsurlarından biri haline getirdi. Üretimin toplumsallaşmasıyla birlikte enerji de toplumsal bir ihtiyaç haline dönüştü.

Enerjinin giderek artan bu önemi doğal olarak üretim ve tüketim için yeni olanaklarla birlikte yeni sorunların da ortaya çıkması anlamına geliyordu. Üretim ve tüketimdeki rolü nedeniyle enerji üretiminin kesintisiz ve belli normlar içinde olması gerekir. Bu kesintisizliğin ve standardizasyonun temel faktörleri ise enerji üretiminin ülke kaynakları ile yapıyor olması ve kamu yararını gözeten uzun vadeli bir enerji politikasının varlığıdır. Ancak enerji insan için bir zorunluluk haline geldiği oranda yaşadığımız sistem içerisinde bir metaya dönüşmüştür. Artık her meta üretiminde olduğu gibi enerji üretiminde de politikaları belirleyen temel etken kapitalist çıkar ilişkileri olmaya başladı.

Ancak Türkiye gibi burjuvazi emperyalizme göbekten bağlı olan ülkeler için enerji sorunu bir kat daha fazla önem arz etmektedir. Kapitalizmin doğasından kaynaklanan sorunların üzerine bir de emperyalizme bağımlı olmanın getirdiği sorunlar eklenmektedir. Ülkemizde planlı ekonomiye geçişle birlikte enerji alanında da bir takım öngörüler yapılmakla birlikte herhangi bir enerji politikası geliştirilememiş, konu giderek anarşik bir hal almıştır. Bugün gelinen noktada enerji alanında yaşadığımız sorunları aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür.

a) Enerji Planlama Sorunları

Türkiye'de enerji alanında yaşanan sorunların en temel kaynaklarından birisi, sektörde başlangıçtan bu yana ciddi bir planlama sorunu yaşanmasıdır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, TEK, DSİ, TKİ, TTK, TPAO vb. kurumlar arasında işlevsel bir koordinasyon olmaması, bunun sonucu da bütünlüklü ve planlı bir enerji politikası uygulanmadığı için ülke kimi zaman hesaplanmayan enerji fazlalığıyla, kimi zaman da enerji darboğazı ile yüz yüze kalabilmiştir. Bu kurumsal parçalanmanın yanında kar güdüsünün basıncı ve dışa bağımlılık da ülkenin sanayileşme ihtiyacı doğrultusunda doğru ve isabetli bir enerji planlaması yapılabilmesini engellemiştir.

b) Kamusal Katma Değer Yerine Karlılık Kriteri

Enerji politikalarının oluşumunda sektörün karlılık güdüsünün basıncından kurtulunamaması ve dolayısıyla enerji üretiminde kamusal değer belirleyici kriteri haline gelmemesi sektörün sorunlarının daha da ağırlaşmasına yol açmıştır. Örneğin petrol kaynakları kıt olan ve bu enerji kaynağına önemli olarak dışa bağımlı olan Türkiye, normal olarak ulaşım alanında demiryolu ve toplu taşımacılığa ağırlık vermemiştir. Tersine karayolu ve özel taşımacılığa ağırlık verilmiş, bu ise ülkenin enerji kaynakları bakımından dışa bağımlılığını artırdığı gibi, gereksiz bir enerji tüketimine yol açmıştır.

c) Enerji Dışa Bağımlılık

Yerli üretimin toplam tüketimi karşılama oranı 1950 yılında yüzde 93 seviyesinde iken, bu oran 1960 yılında yüzde 84'e, 1970 yılında yüzde 77'ye, 1980 yılında yüzde 54'e, 1990 yılında yüzde 48'e, 1995

yılında ise yüzde 42 seviyesine gerilemiştir.

İthalatın toplam tüketime oranının yüzde 7'den yüzde 58'e yükselmesinin en önemli nedeni petrol tüketimindeki artıştır. Petrolün toplam tüketim içinde yüzde 8'i bulmayan payı yüzde 46'yı aşmıştır ve bunun yüzde 87'si de ithal edilmektedir.

Enerji tüketiminde ithalatın payı artarken ülkemizin enerji potansiyelini değerlendirecek yatırımlar yerine hala nükleer enerji gibi dışa bağımlılığı artıracak enerji yatırımları gündeme getirilmektedir.

Bugün ülkemizde kullanılan enerji kaynakları ve ülke potansiyelimiz aşağıdaki gibidir.

1) Hidroelektrik enerjisi

1995 yılında toplam enerji üretiminin yüzde 12'sini, elektrik enerjisi üretiminin ise yüzde 45'ini karşılamıştır. Hidroelektrik potansiyeli 433 milyar kWh, teknik olarak kullanılabilir potansiyel ise 212 milyar kWh'dir. Bugün bu potansiyelin yüzde 30'u kullanılmaktadır.

2) Linyit

Yerli enerji üretiminin yüzde 40'ını sağlamaktadır. Linyit rezervleri 8.3 milyar tondur. Bu miktar iyi bir arama çalışması ile 3-4 katına çıkarılabilir.

3) Taşkömürü

Türkiye'nin en önemli taşkömürü havzası Zonguldak yöresindedir. Bu bölgede Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) tarafından tesbit edilen rezerv toplamı 1.4 milyar tondur. Ancak gerekli teknolojik yatırımların yapılması sonucu ihtiyacı karşılayacak yeterli üretim yapılamamakta, taşkömürü ithalatı giderek artmaktadır. Zaman zaman hükümetler ekonomik olmadığı gerekçesi ile taşkömürü madenlerini kapatma girişimlerinde bulunmaktadırlar. Bu ise ülkemizin taşkömüründe tamamen dışa bağımlı olması anlamına gelmektedir.

4) Petrol

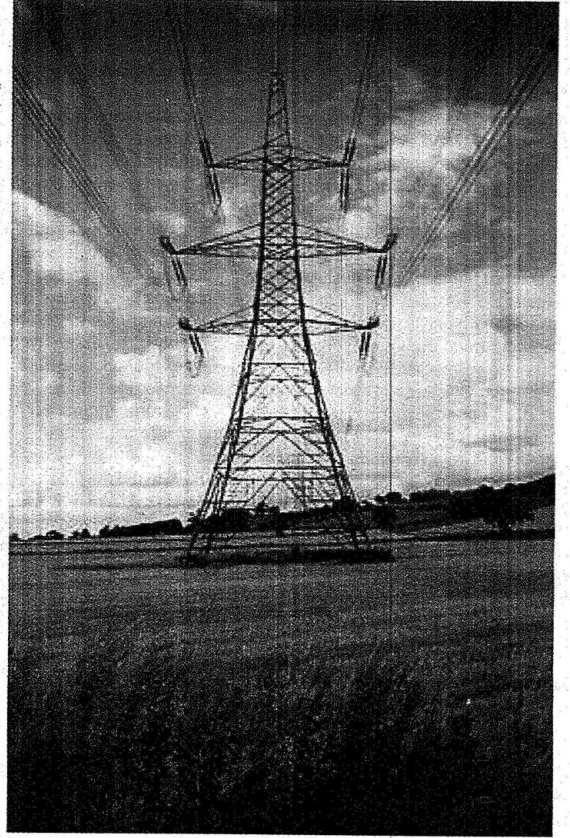
Toplam enerji tüketiminin yüzde 46'sını oluşturan petrolün Türkiye'deki üretimi bu gereksinimin yüzde 13'ü kadardır. Petrol arama konusunda gerekli çalışmalar yapılmamaktadır.

5) Doğalgaz

Türkiye'de doğalgaz potansiyeli düşük oranda olmasına rağmen, ithalatta doğalgazın toplam enerji içindeki payı giderek artmaktadır. 1995 yılında 6.7 milyar metreküp doğalgaz tüketilmekte iken, yapılan projeksiyonlarda 2010 yılında enerji tüketimindeki payının yüzde 37'ye çıkarılması öngörülmektedir.

6) Jeotermal, rüzgar ve güneş enerjisi

Güneş, jeotermal ve rüzgardan elektrik enerjisi üretim teknolojilerinde hızlı bir gelişme yaşanmaktadır. İyi bir planlama ve teknolojiyle bu yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjinin toplam enerji üretimi içindeki payının 2010 yılında yüzde 22'ye çıkması olası iken bu kaynakların kullanılması ihmal edilmektedir. Şu anda bu kaynaklardan

elde edilen enerji toplam enerjinin yüzde 2-3'ü civarındadır.

7) Nükleer enerji

Ülkemizde şu anda kurulu nükleer santral yoktur. Ancak 2010 yılına kadar 2 adet 1000 MW gücünde nükleer santral yapımı planlanmaktadır. Bu santrallerin 2010 yılındaki kurulu güç içerisindeki payı yüzde 3 civarında olacaktır. Toplam üretim içinde ciddi bir payı olmayacak olan nükleer santraller konusunda bu kadar ısrarlı olmasının nedeni ise teknoloji ve yakıt bakımından tamamen dışa bağımlı olan, kuruluş ve üretim maliyetleri çok yüksek olan bu santraller aracılığı ile uluslararası tekelere kaynak aktarılmaya çalışılmasıdır.

NÜKLEER ENERJİ: MUCİZE Mİ FELAKET Mİ?

Uluslararası enerji tükellerinin, dünya ölçeğinde kaybetikleri nükleer santral pazarlarını, azgelişmiş ülkelere açılarak giderme politikaları, ülkemizde 30 yıldır tartışılan nükleer enerji konusunu son yıllarda tekrar gündeme getirmektedir. Bu çevrelerin ülkemizdeki temsilcileri, yakın gelecekte ortaya çıkacak bir "enerji darboğazı" vaazıyla iki temel politikanın ivedi olarak gerçekleştirilmesini savunmaktadırlar: Özelleştirme ve Nükleer Santraller.

Bu politikaların ülkemizdeki takipçileri tarafından, 1967-70 yılları arasında gündeme getirilen nükleer santral tartışması ve ilk fizibilite çalışmaları, 1971 yılında TEK bünyesinde kurulan "Nükleer Santraller Dairesi" ile kurumsallaştırıldı. Bu dairenin ilk çalışmaları sonrasında, 1974 yılında, Silifke Akkuyu'da 600 MW'lık bir nükleer santralin 1983 yılında hizmete girmesine karar verilerek yatırım programına dahil edildi. Bu karar ekonomik ve politik nedenlerle hayata geçirilemezken, 1983 yılında uluslararası tekelere yapılan yeni bir çağrıyla, "Yap-İşlet-Devret" modeliyle, Akkuyu'da ve Sinop'ta nükleer santral kurma girişimi tekrarlandı.

Geçen yıllar içinde bu girişimleri de hayat bulmamışken, 1986 yılında meydana gelen Çernobil Faciası bu girişimleri tamamen akamete uğrattı. 1987 yılında TEK Nükleer

Santraller Dairesi kapatıldı ve 1992 yılına kadar nükleer santral girişim ve tartışmaları kamuoyundan uzak bir biçimde yürütüldü.

Bu süre içinde meydana gelen çeşitli tepki ve protestolara karşın, Ocak 1994'te müşavirlik hizmetleri için açılan ihale ile nükleer santral girişimi resmileştirildi. Bu süreç içinde 1993 yılında TEK'e bağlı Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Müdürlüğü sessizce kapatıldı. Bu yıllardan sonra oluşturulan her türlü hükümet bileşimi "Türkiye'de enerji açığı vardır ve kısa bir zaman içinde ülke karanlıkta kalacaktır" iddiasıyla nükleer santral kurulmasını vaaz etti ve nükleer santrallerin erdemleri üzerine tezler ileri sürdü.

Bu iddiaların en önemlileri, ülkemizdeki diğer enerji kaynaklarının sınırlarına gelindiği, nükleer santrallerin dünyadaki en yaygın, ucuz, güvenli, temiz ve istihdam yaratıcı enerji kaynağı olduğu biçimindedir.

Nükleer Santraller üzerine tartışmalar sürmektedir. Kimileri, nükleer enerjinin tercih edilmesini geleceğin ihtiyaçları ve bilimsel gelişmelerin bir gereği olarak savunurken, kazaların bir kader olmadığını, teknolojik gelişmelerin bugüne kadar yaşanan sakınca ve kirlenmeleri bertaraf edeceğini savunmaktadır.

Diğer yaygın bir görüş ise, var olan enerji kaynaklarının akılcı ve gerçekçi bir biçimde kullanılması halinde çok uzun erimli bir dönem için ihtiyaçları karşılayabileceği, henüz kullanıma sokulmayan güneş, rüzgar vs gibi enerji kaynaklarının bulunduğu, nükleer enerjinin dünya ölçeğinde özellikle gelişmiş ülkelerde terk edilme eğiliminin güçlendiği, salt Çernobil Kazası'nın bile (kamuoyundan gizlenen yüzlerce kaza dışında) yol açtığı çevresel zararlar yanında insan sağlığı açısından giderilemez yıkımlara zemin hazırladığı yönündedir.

Aynı görüşe göre, nükleer santrallerin yatırım ve işletme maliyetleri, (cevherin çıkartılması, zenginleştirilmesi, reaktörlerde değerlendirilmesi, atıkların işlenmesi, saklanması, yer seçimi, inşaat kalitesi, soğutma sorunları, eğitim ve personel, hidroloji, meteorolojik koşullar, nüfus yoğunluğu, ulaşım, fay hatları, ulusal şebekeye yakınlık, yan sanayi ve yedek parça gibi koşullar nedeniyle) diğer enerji santrali maliyetlerinin sekiz katına kadar varan boyutlara ulaştığı gibi, dışa bağımlılığı azami ölçüde artırıcı sonuçlara yol açacak ve istihdam daraltıcı bir rol oynayacaktır.

Ük le er San tr al ler B ul u y o r l a r ?

Türkiye Karanlıkta mı Kalacak?

Ne zaman nükleer santral ihaleleri gündeme getirilecek olsa öncesinde politikacı-medya işbirliği ile toplumda karanlık kalma korkusu yaratılmaya ve böylece nükleer santral yapımı meşrulaştırılmaya çalışılıyor. Temel olarak öne sürülen görüş ise elektrik enerjisi üretiminde ülke kaynaklarının artık yetersiz kaldığı ve nükleer enerjinin kaçınılmaz olduğu. 1974'te yaşanan bunalımda da aynı görüşler ortaya atılmış, nükleer santral gündeme getirilmisti. Ancak aradan geçen 25 yılda nükleer santral kurulmadığı gibi bugün de gündeme getirilmemelidir.

1974 petrol bunalımında yaşanan elektrik kesintilerinin nedeni Ambarlı Fueloil Santralının devre dışı kalması olmuştur. 1965'de elektriksiz kalacağız diyerek acilen kurulan santral yakıt bulunamadığı için çalıştırılmamıştır. Ülkenin elektriksiz kalmasının tek nedeni kendi kaynaklarımıza dayalı enerji üretimi yerine dışa bağımlı enerjiye yönelen zihniyet olmuştur. Bu zihniyet bugün de nükleer santralleri bir oldu-bitiye getirmeye çalışmaktadır.

Türkiye elektrik enerjisi üretiminde halen doğal kaynaklarının önemli bir bölümünü kullanmamaktadır. Kurulu güç açısından bakıldığında ise üretim ve tüketimde büyük bir verimsizlik göze çarpmakta, toplam potansiyelimizin ise ancak üçte birini kullandığımız görülmektedir. Üretilen elektriğin önemli bir bölümü ise dağıtım şebekelerinde kaybolmaktadır. Şebeke kayıplarında dünya ortalaması yüzde 6-10 arasında iken bu oran Türkiye'de yüzde 30'dur. Doğru bir planlama ve sağlıklı bir yatırım programı ile bütün bu olumsuzlukların giderilmesi mümkündür. Türkiye elektrik enerjisi daha çok uzun bir süre tamamen kendi kaynaklarından sağlayabilir. Bunun için aşağıdaki önlemlerin acilen alınması gerekmektedir :

1) Dağıtım şebekelerine gerekli yatırımlar yapılmalı, kayıplar yüzde 10'lar düzeyine düşürülmelidir. Bu durumda yaklaşık kurulu güce göre 4000 MW ek güç elde edilmiş olur. Dolayısıyla 4 adet nükleer santrale gerek kalmaz.

2) Türkiye'de işletmede olanlar ve inşa halindeki dahil etüdü tamamlanmış 510 adet hidroelektrik santral bulunmaktadır. Bunlardan sadece 99'u işletilmektedir. Geri kalan santraller de en kısa zamanda bitirilmelidir.

3) Özelleştirme çalışmaları nedeniyle termik santrallara ve kömür madenlerine yenileme ve iyileştirme yatırımları yapılmadığı gibi yönetim açısından da bu işletmeler elden çıkarılmıştır. Bu olumsuzluğun acilen giderilmesi halinde mevcut tesislerden yaklaşık 17 milyar kWh daha fazla elektrik üretmek mümkün olacaktır.

4) Enerji verimliliği bir tür kaynak olarak değerlendirilmeli, bunun için özellikle sanayide az enerji tüketen teknolojilere yönelinmelidir.

5) Yenilenebilir enerji kaynakları için ar-ge çalışmaları başlatılmalı, güneş ve rüzgardan elektrik enerjisi üretimi artırılmalıdır.

6) Sistemin üretim kapasitesi ve kurulu gücünü artırmak kaliteli ve kesintisiz enerji için yeterli değildir. Kaliteli enerji için iyi bir planlama, planlanan yatırımların zamanında bitirilmesi ve iyi bir enterekte sistem işletmeciliği şarttır. Tüketicilere yansıyan enerji kesintilerinin en büyük nedeni alacak gerilim ve orta gerilim dağıtım şebekesi yetersizliğidir.

7) Enerji ticari bir mal değil, kamusal bir hizmettir. Bu alanda özelleştirme adı altında yaşanan yağmaya son verilmelidir.

8) Devlet tekelinin suni olarak parçalanmış yapısı reorganize edilmeli, siyasi nedenlerle kenara itilen deneyimli kadrolar görevle çağrılmalı, kalifiye eleman ihtiyacı acilen giderilmelidir.

9) Elektrik enerjisi üretimi, iletimi ve dağıtımı tek elden kamu adına özerk bir yapı tarafından yürütülmelidir.

10) 2020 yılına kadar 11 adet nükleer santral yapılması planlanmaktadır. Bu ise toplam 50-60 milyar dolar yatırım yapılması demektir. Doğal kaynaklarımızın yüzde 30'unu kullanırken tamamen dışa bağımlı ve riskli bir enerjiye yatırım yapmak uluslararası tekelere kaynak aktarmak demektir.

Nükleer santral ihaleleri iptal edilmeli, nükleer enerjiden vazgeçilmelidir.

ELEKTRİK ENERJİSİ MEVCUT DURUM (1998 sonu)

Toplam ülke potansiyeli	: 86000 MW
Toplam kurulu güç	: 23300 MW
Potansiyel kullanım oranı	: %28
Toplam üretim	: 111 milyar kWh
Toplam ithalat	: 3 milyar kWh
Kapasite kullanım oranı	: %50.9
Kişi başına tüketim	: 1800 kWh

ENERJİ SEKTÖRÜ ve ÖZELLEŞTİRME

Ülkemizdeki bugüne kadar gerçekleştirilen uygulamaların sonuçlarından bile bir yıkım politikasından öte bir içerik taşımadığı ortaya çıkan özelleştirme programının en kapsamlı ve en tehlikeli girişimi, haberleşme dışında enerji sektörüdür. Çünkü bir ülkenin sanayileşmesi ve artık sanayileşme ile yan yana anılan demokratikleşmesinin temel girdisi enerjidir. Bundan dolayıdır ki, elektrikten petrole, termik santrallerden kömür ocaklarına kadar bütün stratejik enerji kaynakları üzerinde karanlık ve kapsamlı bir özelleştirme programı adım adım sahneye konmaktadır.

TEK'in TEDAŞ ve TEAŞ olarak ayrılması ve bölgesel dağıtım şebekelerinin parça parça özelleştirilmesi, termik santrallerin ve kömür ocaklarının uluslararası tekelin yağmasına sunulması, PETKİM ve TPAO'nun gerekli yatırımlar yapılmadığı halde bilançolarının pozitif olmasına karşın 'zarar ediyor' suçlamasıyla sık sık kamuoyuna sunulması, IMF ve Dünya Bankası patentli bu programın birer parçasıdır. Bu odaklar için özelleştirme öylesine kutsal bir davadır ki, uluslararası tekelin ülke kaynaklarının yağmalanmasında, para-militer örgütlerle, silahlı çetelerle, uyuşturucu tacirleri ve katillerle kol kola gezmekten hiçbir rahatsızlık duymamaktadırlar. Özelleştirme uygulamalarının iptaline ya da durdurulmasına yönelik yargı

MAİ, TAHKİM KURU- LU ve CENTİLMENLİK ANLAŞMASI

7-9 Aralık 1998 tarihinde toplanan 1. Enerji Şura'sının ağırlıklı konu, enerji sektörünün yağmalanması önündeki idari ve yargısal her türlü ulusal engellere kolayca aşılabileceği bir uluslararası anlaşma olan (MAİ gibi projelerinin zeminini oluşturacak) Avrupa Enerji Şartı'nın uygulanabilirliği üzerine idi. (*)

Ülkemiz şu ana kadar 38 ülke ile YKKTA (Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşması) imzalamıştır. 6 Aralık 1998 tarihinde onaylanan MIGA ve yine aynı tarihte imzalanan ICSID (Devletler Ve diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme) gereğince uluslararası sermayenin yatırım yaptığı her ülkede hakim, etkin ve tartışılmaz bir halde olmasının yasal zemini hazırlanmaktadır. Özellikle bol bol tekel ülkemizde, bütün yasaları ve hatta anayasal sınırlamaları gözardı edecek yatırım ve yıkım yapmaya girişirse, kimse buna ulusal çıkarlar ya da bir ulusun egemenlik hakları adına itiraz edemeyecek, eğer bir itiraz olursa bu da uluslararası Tahkim Kurulu aracılığıyla (siz bunu Uluslararası Sermaye Komitesi diye okuyun) incelenerek karar bağlanacak.

İşte 1. Enerji Şurası'nda tartışılan en önemli konulardan biri de budur. Çünkü bugüne kadar ülkemizde yapılmaya girişilen özelleştirme uygulamaları karşısında 120'nin üzerinde idari dava açılmış ve 30'dan fazla Yürütme Yürütme ve 30'dan fazla İptal kararı alınmıştır. Bir Uluslararası Tahkim Kurulu sözleşmesi bu davaların hepsini geçersiz sayacak ve bizim ülkemiz de böylece uluslararası sisteme entegre olmuş olacaktır!

Ülkemizdeki enerji tekelileri temsilcilerinin bununla da kalmamakta, Enerji Bakanı'nın 24 Şubat tarihli Finansal Forum Gazetesi'nde ifade ettiği gibi, Danıştay Başkanlığı ile Centilmenlik Anlaşması yapmaktadırlar. Bu Centilmenlik Anlaşması'na göre, bir yıl içinde Anayasal değişiklikler yapılarak Uluslararası Tahkim'in yasal hale getirilmesi, Danıştay'ın da bu süre içinde enerji sözleşmelerinin önünü kesmemesi kararlaştırılmıştır.

Bir çeşit emperyalist tahakküm ya da kapitülasyon anlamına gelen Uluslararası Tahkim için iki "Ulusal" kurumumuzun gösterdiği bu "Centilmenlik" ibret verici değil mi?

(*)MAİ (Çokuluslu Yatırım Anlaşması), bir tür uluslararası yatırım sözleşmesi olarak düşünülen ve esas itibarıyla, çokuluslu yatırımlarda tam rekabet koşullarının oluşturulmasını söylemiyle, yatırımcıların ekonomik çıkarlarını bu yatırımların yapıldığı ülkelerde ki bütün toplumsal ve kamusal çıkarların önüne koymayı amaçlayan bir projedir.

kararlarını hiçe saymakta ve yeni girişimlerde bulunmaktadır.

Bir örnek: İstanbul Anadolu Yakası elektrik dağıtımı 1987'de çıkarılan bir yönetmelik uyarınca 1990 yılında AKTAŞ'a devredildi. Bu devir işlemi Danıştay Kararı'na uygun bulunmadığı da, AKTAŞ'ın bu yetkisini bugüne kadar iptal etmeye hiçbir hükümet yanaşmadı, aksine yeni dağıtım bölgelerinin devir işlemlerini hızlandırdı. Hükümetler bu tür yargı kararları üzerine YİD (Yap-İşlet Devret), Yİ (Yap-İşlet) ve otoprodüktör gibi modellerle yargı engellerini aşmaya giriştiler.

AKTAŞ, devir işleminden sonra, 137.5 milyar liralık yatırım yaptığı gerekçeyle (ki yapılan yatırımın gerçek değeri 67.5 milyar lira), TEK'e her ay ödemesi gereken faturadan 15 milyar lira kesinti yapıyor. Buna karşın AKTAŞ, sağlıklı hizmet vermediği halde çeşitli kalemlerle abone faturalarını şişiriyor. Sonuçta bir özelleştirme uygulaması sonucunda, sadece kamu değerleri yağmalanmıyor, çalışanların bütün haklarının gaspı yanında, halk tüketici olarak bu yağma politikasının faturasını ödüyor. Aynı uygulamalar 1993 yılında Rumeli Holding'e blok olarak satılan ÇEAŞ ve Kayseri ve Civan Elektrik AŞ için de geçerlidir.

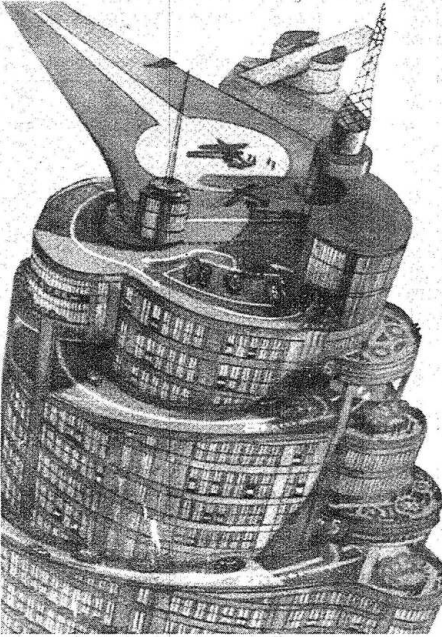
Ayrıca, 1996 yılında piyasaya sunulan koşulları şöyle: 12 termik santralin 20 yıllık devir bedeli 1.6 milyar dolar iken, bu santrallerin yıllık net kar 758 milyon dolar, yani 20 yıllık devir bedeli sadece 2 yılda kazanılabiliyor. Bu santrallerden 8'i 1997 Ekim'inde 1.24 milyar dolara 20 yıllığına devredildi. Alınan devir bedelinin 20 yıllık gelire oranı sadece yüzde 11 civarında.

Bununla da yetinilmiyor: 12 santralin devir bedeli 1.6 milyar dolar iken, TEAŞ'ın yapımını üstlendiği arıtma tesisi tutarı 2 milyar dolar bulunuyor, yani zararına devrediliyor ve bunun adı kamu çıkarlarının azaltılması oluyor.

Bu şirketlere promosyon olarak da kömür sahaları veriliyor. İşletme hakkı devirlerinde, tüketiciye daha pahalı elektrik satmayı taahhüt eden tekelin tercih ediliyor. Bu ihaleler sonucunda: A grubu ihaleleriyle, 30 yılda 1.5 katrilyon lira kar edecek olan 7

karayolu, kent içi ulaşım ve "tercih" üstüne birkaç hatırlatma

İkinci Dünya Savaşı'nı takiben ABD'nin "komünist tehlike" nedeniyle başlattığı soğuk savaşın bir uzanımı olarak bugün Vatan Caddesi adındaki geniş asfaltla kavuştuk. Marshall Yardımı adı verilen bu pakette ve daha sonra verilecek olan kredilerde "karayollarının yapımına harcanma koşulu" olacaktı. Bu kredi yönlendirmeleri ile Türkiye'de 1950 yıllarının ardından ulaşım politikalarında ağırlık karayollarına verilmeye başlandı. Karayolları, demiryolu, denizyolu ve havayolunun birbirlerine eşgüdümü olarak geliştirilmesine yönelik hiçbir plan ve çalışma gerçekleştirilmedi. Özellikle 1950'li yıllara kadar belli bir düzeye ulaşmış olan demiryolu taşımacılığı karayolunun rekabeti karşısında geri bırakıldı.

Karayolları birçok yatırım alanı içinde dengesiz bir şekilde öne geçen kamu yatırımı haline getirildi. En kısa yoldan değişim ekonomisinin gereklerini yerine getirmek, ürünlerin satılma olanaklarını artırmak amacıyla toplumsal maliyet analizleri bir kenara atılarak karayolu yatırımları hızla artırıldı.

Üretim maliyetlerini en düşük düzeye getirebilecek bir

ulaşım sistemi kurulması yerine, kar imkanlarını en hızlı şekilde yükseltecek olan karayolu taşımacılığı geliştirilmiştir. Geliştirilen karayolu sisteminin -sistem-sizliğinin de denilebilir- getirdiği ek maliyetler yüksek maliyetlere, oradan da yüksek fiyatlara dönüşerek toplumsal çıkarların sermayeyen çıkarlarına feda edilmesini sağlamıştır.

Kentiçi Ulaşım

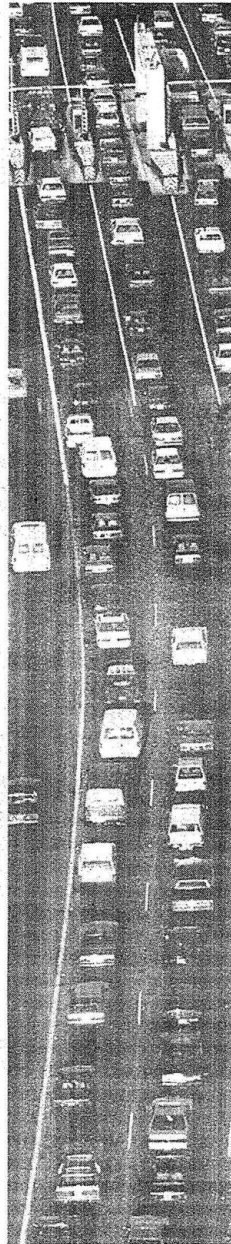
Ülkenin genel ulaşım yapısının gelişmeleri daha da keskinleşerek kentiçi ulaşımına yansımıştır. Kamu hizmeti olarak gerçekleştirilmesi gereken kentsel ulaşım da kamu girişimlerine kaynak aktarılmasından sonucunda özel araçlar, dolmuş, minibus, halk otobüsü gibi özel girişimlerin payı giderek artmış ve artmaktadır. Kamu kaynakları özel kesimin çıkarları için kontrolsüzce harcanmaktadır.

Kentlerdeki ulaşım sistemleri planlama, uygulama ve işletme aşamalarında birçok başlıkta sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu sorunlar ana başlıklar halinde şu şekilde özetlenebilir.

1) Kentiçi ulaşım ile ilgili yerel ve merkezi kuruluşların plan ve uygulamalarını belirleyecek bir politika ve hedefleri yoktur.

2) Arazi kullanımı ulaşım plan ve uygulamaları ile bütünleştirilmemektedir. Uygulamalardaki değişiklik ve denetimsizlik plan ve uygulamaları arasında farklılaşma yaratığı için plana uygun ulaşım projeleri dahi yetersiz ve gereksiz unsurlarla birlikte sonuçlanmaktadır. Bu tür projeler dönemin siyasal iktidarına ve yakınlarına rant sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Proje çalışmaları yangından mal kaçırır hıziyla bitmekte ancak "projenin" gerçekleştirilme hızı, açılan karşı davaların sonuçlanma sürelerine bağlı olarak değişmektedir!

3) Proje ve yapım aşamasında bir standart geliştirilmemiştir. Yasalara göre tüm kamu kuruluşları ve yerel yönetimler raylı sistem projelerinde merkezi yönetimin onayını almak zorundadır. Fakat üç büyük kentte gerçek-

aksesuar sayılarak tüketicilere ek maliyetlerle sunulmaktadır.

leştirilen raylı sistem ve metro çalışmalarında tip ve teknoloji seçiminde yasal süreçler işletilmeyerek işletme ve geliştirme maliyetlerinin gelecekte çok büyümesine neden olacak çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

4) Kentiçi ulaşım sisteminin türleri ve işletmeciliğinde gelişkin yöntem ve teknolojilerin kullanılmaması nedeniyle büyük kayıplar ve problemler gerçekleşmektedir. Pazar ekonomisinin belirlemesi altında sistemlerin etkinliği ve verimliliği değil acil artan taleplerin karşılanması ön plana geçmektedir. En yüksek karı sağlayacak uygulamaları zorlayan baskı gruplarının etkisi hergün artmaktadır.

5) Ulaşımın çevre ile uyumu gözötilmemektedir. Tarihi ve doğal çevrenin korunması en geride kalan başlık olmaktadır. (Yapılan uyarılar birer savaş başlığı halinde bu uyarıyı yapanlara geri döndürülerek bu uyarılar asla uyulmaması gereken kurallara dönüştürülmüştür. Bugün Sultan Ahmet Meydanından geçen yerüstü ray sistemi meydana getirdiği priyodik titreşim sebebiyle yeraltı sarnıçını çökme tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Yıpım aşamasında süspansiyon için yapılan tüm önerilere kulak kapatılmıştır.)

6) Enerji kentiçi ulaşımında verimsiz ve çevreye zarar verecek şekilde kullanılmaktadır. Toplu taşımacılık gerekli yatırım ve düzenleme getirilmediğinden bireysel taşıt kullanımını özendirir hale getirilmiştir. Bugün toplam fosil yakıt tüketiminin yarısına yakını bireysel tüketime gitmektedir.

7) Güvenlik karyolu taşımacılığında birinci belirleyen olmalıdır. Yapımı tamamlanmadan taşımacılık açılan yollar, işaret ve uyarıların yetersizliği ya da hiç olmaması, kamyon tır vb... yük taşımacılığının karasall merkezli olması, seçilen kavşak yonca vb... yol bağlantılarının kazayı çağırarak nitelikte plansız ve karışık yapılması karayolu güvenliğini tehdit eden ilk başlıklar olarak sayılabilir.

Trafik kazalarının otomobil sektörü için bir tüketim başlığı açtığına unutmamak gerekir. Küçük kazaların sıklığı yedek parça tüketiminin artırmakta, otomobil yan sanayisine yeni imkanlar sunmaktadır. Kazalarda araç içi güvenlik için yeni geliştirilen tüm aksamalar kesinlikle gereklidir. Ancak birer aksesuar sayılarak tüketicilere ek maliyetlerle sunulmaktadır.

Ufuk İŞİLAR

Gazetecilik Riskli İş

3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü dolayısıyla bir açıklama yapan Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) görüşleri ya da yaptıkları haberler nedeniyle 133 gazetecinin cezaevlerinde bulunduğunu bildirdi. IPI, tutuklu gazetecilerin şartsız ve derhal serbest bırakılması için hükümetlere de çağrıda bulundu.

İkincilik Türkiye'de! En çok gazetecinin Çin'de tutuklu olduğu ifade edilen açıklamada, Nepal ve Türkiye'de 12'ser, Etiyopya ve Suriye'de 11'er gazetecinin cezaevinde bulunduğu kaydedildi. Sınır Tanımayan

Gazeteciler Örgütü ise yayımladığı raporda cezaevinde bulunan gazetecilerin sayısında gözle görülür bir artış olduğunu belirterek, geçen yıl 487 gazetecinin tutuklandığı, 697 gazetecinin de saldırıya uğradığı ya da tehdit edildiğini bildirdi. Raporda olumlu bir gelişme olarak da Devlet Başkanı Suharto'nun istifasından sonra Endonezya'ya basın özgürlüğünün yeniden döndüğü ifade edildi. Endonezya'da, 1 Ocak 1999 tarihinde, hiçbir gazetecinin cezaevinde bulunmadığı kaydedilirken, 100 gazetenin yayın hayatına başladığı vurgulandı.

BM, 20 Aralık 1993 tarihinde, her yıl 3 Mayıs gününün Dünya Basın Özgürlüğü Günü olarak kutlanmasına karar vermişti.

1998 yılı 19 gazetecinin ölümüne sahne oldu! Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü 1998 yılında, çoğu yolsuzluk konularını araştıran 19 gazetecinin öldürüldüğünü açıkladı. Önceki yıllarda yayımlanan raporlarda 1997'de 26, 1995'te 22'si Cezayir'de olmak üzere 51 ve 1994 yılında ise 103 gazetecinin öldürüldüğü bildirilmişti.

Mafya öldürüyor! Grup, 1998 yılında ölen gazetecilerin sayısının daha az olmasının, endişe veren bir gerçeği gizlediğini vurgulayarak, bu 19 gazetecinin silahlı çatışmaları haber yaparken öldüğünü kurbanların

çoğunun yolsuzluk olaylarını ve mafya-devlet ilişkilerini ortaya çıkardıktan sonra suikaste kurban gittiğini ileri sürdü

Raporda, örneklerine Bangladeş, Brezilya, Kolombiya, Meksika, Filipinler, Rusya ve Tayland'da rastlanan bu gibi durumlarda, katillerin isimlerinin nadiren açıklandığına ve cezalandırıldığına dikkat çekildi. Güney Asya'da gazetecilerin siyasi partiler, ayrılıkçı ve terörist gruplara kurban gittiği de ifade edildi. Raporda, medya yayınının hala birçok ülkede devletin kontrolünde olduğuna dikkat çekilerek, 75 ülkede devletin, televizyon tekelini elinde tuttuğu kaydedildi.

Mesleki Denetim Çalışmaları

TMMOB, mesleki denetim çalışmalarını başlattı. 35. Dönem çalışma programında "Mühendislik ve Mimarlık mesleklerinin uygulanmasının ve halka ulaşmasının önünde bir engel haline gelen, genel ve yerel mevcut sisteme karşı, toplum yararına mesleki uygulama ve denetim yetkilerimizi yaşama geçirmek" şeklinde belirtilen çalışma anlayışı çerçevesinde 3 Kasım 1998 tarihinde oda başkanlıklarına bir yazı gönderen TMMOB, çeşitli başlıklar altında tartışmaların yürütülmesini ve yapılması gerekenlerin gerçekçi biçimde saptanmasını hedefliyor. Çalışmalar sonucunda saptanacak görüş, öneri ve politikalar bu dönem gerçekleştirilecek olan Mühendislik-Mimarlık Kurultayı'na yansıtılacak.

Mesleki denetim, TMMOB içerisinde sürekli gündemde olan bir konu. Çeşitli dönemlerde yerel yönetimler- meslek odaları ekseninde de tartışılan denetim kavramı Adana depremi, Mavi Çarşı yangını, seçimler gibi güncel örnekler dolayısıyla içinde bulunduğumuz günlerde de canlılığını koruyor. Konuyla ilgili gelişmeleri sayfalarımızda aktaracağız. Mühendis-mimarların odaları aracılığıyla tartışmalara katılması hedeflerimizden birisi. Aşağıda, Makina Mühendisleri Odası'nın bu konudaki görüşlerinden bazı bölümler yer almaktadır.

Denetim duyulan gereksinim (yönetim erki, odalarımız, meslektaşlarımız ve halk açısından)

Mühendislik-Mimarlık hizmetlerinin güvenilir, kaliteli, ekonomik ve sağlıklı bir şekilde verilebilmesi, kamunun can ve mal güvenliği, ülke ekonomisine katkı, teknolojik gelişmelerin izlenerek meslektaşların sürekli eğitim etkinlikleri ile mesleki bilgi ve donanımının artırılması, bu bilgi ve donanımın toplum yararına dönüştürülmesinin sağlanması, meslektaşlar arasında haksız rekabetin önüne geçilmesi, mesleğin saygınlığının korunması, mesleki dayanışmanın tesisi açılarından mesleki denetim mutlaka gereklidir. Ayrıca çok yönlü denetim mekanizmaları gelişmiş demokrasilerin ayırt edici özelliklerinden biridir.

Ancak yönetim erklerinin ülke ve halk yararının temel alınması ilkesinden vazgeçtiği, vurgun ve talana seyirci kaldığı, hatta nemalandığı bizim gibi ülkelerde yönetim erklerinin mesleki denetimden yana olmadığı, zaman zaman da Odalar karşı tavır alarak engellemeye çalıştığı bilinen bir gerçektir. Yapı üretimi alanı bunun en canlı örneğidir. Odaların mesleki denetimleri karşısında en büyük engellemeler, yasalarla kendilerine projeleri uygulama, inşaatla başlatma, inşaatın bitiminde işletme ve iskan izinleri verme gibi denetleme görev, yetki ve sorumlulukları verilen kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Diğer alanlarda yaşanan sorunlar da yapı alanından farklı değildir. Yönetim erklerinin mesleki denetim konusundaki karşı duruşları siyasi ve ekonomik tercih ve bu tercih sonucunda tüm kurumlarıyla birlikte bir toplumsal alana yayılan çürümüşlüğü ve kirlenmenin bir yansımasıdır. Ülke halkı ve meslektaşlarımızın da böylesi bir genel ortamdan etkilenmemesi mümkün değildir. Bilinçli çok az bir kesim dışında gerek meslektaşlarımız gerekse de üyelerimiz Odaların mesleki denetimini bir mevzuatçılık olarak görmektedirler. Sorunun çözümü meslektaş ve topluma yönelik yapılacak çok yönlü tanıtım ve eğitim etkinlikleri ile bir toplumsal ve mesleki bilinç yarabilmekten geçmektedir.

İlgili odalar dışında yönetim erkleri dahil, toplumun ve üyelerimizin büyük bir çoğunluğu Oda denetimlerinden rahatsızdır. Serbestlikten yanadır.

Denetim ve mühendislik-mimarlık hizmetlerine ilişkin düzenlemelerdeki tanım ve kavramlarda birliktelik bulunmamaktadır.

Halen yapı sektöründe işlev gören TMMOB'ye bağlı Odaların yönetmeliklerinde bile farklılıklar bulunmaktadır. Aynı bölgeler için farklı yöre kat-

Ö Ğ R E N C İ Ü Ç G E N İ

Mühendislik ve teknoloji, insanlık tarihinin uzun zamandır süregelen temel uğraşları arasında bulunmaktadır. Meraklarımızın, kusurlarımızın, arayışlarımızın hepsini yansıtmaktadır. Bunları anlamadığımız takdirde, düşünsel yönelimlerimiz açısından olağanüstü bir fırsatı kaçırmayız. Ayrıca mühendislik ve teknolojiye kaçmamız söz konusu değildir. Tüm meslek dalları için de aynı mantık geçerlidir.

Sonuç olarak teknoloji ve mühendislik hakkında öğrendiğimiz ve öğreneceğimiz her şey insanlık için yararlıdır.

Teknolojiyi ve onunözünü oluşturan mühendislik sürecini özümsemiş liderler ve seçmenler olmaması durumunda gelecek hakkında bilinçli tercihler yapılması asla mümkün olmayacaktır. Bu körleşme ise, toplumların işlevsel açıdan demokratik olmasını önleyecektir.

Matematik ve fizik bilimleri gibi uzmanlık alanları, mühendislik ve teknoloji sürecinde çok önemli yer almaktadır. Ancak ülkemizde konuların gerçekten anlaşılması bizim en büyük dileğimizdir. Eğitimin temel hedefi zamanı, parayı ve bilgiyi en iyi şekilde değerlendirip optimum çözüm arayışı içinde olmaktadır. Mühendislikte ise bu güce ulaşmak için kuşkusuz gerekli eğitimin alınması şarttır.

Eğitimin temel hedefi buna yönelik olmalı ve uygulanan eğitim planı da bunu kapsamalıdır. Çağdaş çizgiye ulaşma ancak şartların yerine getirilmesi ile mümkün olacaktır.

Mühendis Odalarının Yeri ve İşlevi:

Mühendis odalarının sanayi ve üniversite ile olan ilişkilerini güçlendirmek istemesi ve bu konuda çalışmalar başlatıyor olması, özellikle gençlerimiz için son derece olumlu sonuçlar verecektir. Bu konuda üyelerimizden geniş destek bulabileceğimize inanıyoruz. Çalışmaların başarıya ulaşması için, söz konusu tarafların bu gelişmelerden neler beklediği doğru biçimde ortaya konmalı ve tüm taraflara yeterince açık anlatılmalıdır. Beklentilerin doğru biçimde ortaya konması başarı için vazgeçilmez koşuldur. Bu çalışmada taraflar kimlerdir? Sıra ile birbirleri ile olan ilişkilerini ele alarak tarafları tanımlamaya çalışalım.

Mühendis - Oda:

Bu bağın zayıf olduğu gözlenmektedir. Mühendisler çeşitli konularda ve farklı ortamlarda çalışmalarını nedeni

ile ilgili oldukları mühendislik dalındaki sorunları ortaya koyabilecek yegane kaynaktır. Bu kaynak ayrıca, mühendis adayı olan gençlerin sahip olması gereken nitelikleri de bize en iyi biçimde tarif edebilecektir. O halde Oda'nın mühendis kaynağını çok iyi değerlendirmesi gerekir. Problemlerin ortaya konması için mühendis-oda ilişkisinin kurulması şarttır.

Mühendis-Üniversite / Üniversite-Oda:

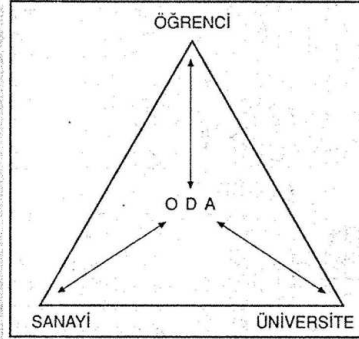
Yeni mezun olmuş genç mühendislerin çoğu herhangi bir işe başladıklarında, o iş için gerekli olan bilgilerle donanabilmek için, yeniden bir eğitime gerek duymaktadır. Meslek için, eğitim biçiminde süren bu çalışma, işveren ve çalışan için zaman kaybına neden

olmaktadır. Taraflar bu zamanı, mühendis adayı henüz üniversite öğrencisi iken harcar ve öğrenciye kurumda çalışma olanağı verilirse kazanç çok yönlüdür. Bunun için her yıl staj çalışmaları organize edilmelidir. Mühendis odaları bu organizasyonu düzenlemeye ve koordine etmeye talip olmalıdır. Çeşitli sektörlerde çalışacak ve sektöre yön verecek kişilerin geldiği kaynak üniversitelerimizdir. O halde çalışmaların çekirdeğini üniversite oluşturmaktadır. Sektörlerin üniversitelerden beklentilerinin neler olduğu da odaların,

mühendisler ile yapacağı çalışmalar ile ortaya konmalıdır. Yani sektör ile üniversite ilişkisinin organizasyonuna yine odalar talip olmalıdır. Yukarıda tanımlanan mühendis, oda, üniversite, sanayi sektörü ilişkilerinin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi konu başlıklarının iyi tanımlanması ile mümkün olacaktır. Çalışmanın yürütülebilmesi için odalar bünyesinde şu üç grubun kurulması önerilmektedir.

- *Pratik çalışmaların organizasyonu grubu*
  - *İnsan kaynaklarının (mezunların) yönlendirilmesi grubu*
  - *İletişim grubu (seminerler düzenlemek için)*
- TMMOB ve bütün meslek odalarındaki tüm çalışmalarda; önce SİSTEM'in kurulması, müteakip olarak ORGANİZASYON ve KOORDİNASYON yapılarak en çağdaş konuma gelmek mümkün olabilmektedir.

Fizik Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi Başkanı Güner ŞAHİN,
Dr. Zerrin ÖZTÜRK

bulamamaktadır. Siyasi ve toplumsal alandaki genel çürümüşlük ise söz konusu çalışmalar için gerekli olan kamuoyu desteğinin yaratılmasını engellemektedir.

Çağdaş denetim uygulamasının yapılması içinde Odalarımızın yeri ve görevi

Bizce çağdaş bir denetimin yapılabilmesi için topluma karşı sorumluluğunun bilincinde, planlamacı, özdenetimci bir yönetim, çağdaş bir toplum, her şeyden önce çağdaş bir eğitim düzeyinin yakalanması gerekmektedir. Bu sayede halkımızın ve meslektaşlarımızın hiçbir zorlamaya gerek kalmadan denetimlerini kendileri yapacak düzeye eriştiklerini görebiliriz.

Halkımızın eğitim düzeyinin artırılması ve eğitim standardının yükseltilmesi bizlerin temel hedeflerinden biri olmalıdır. Bu da mühendislik eğitimi ve planlamasında TMMOB'nin söz sahibi olabilmesi ile mümkündür. Meslek öncesi staj ve uygulama sisteminin Oda denetiminde yapılabildiği, yeterliliklerine göre mühendislerin uzmanlık alanlarına göre sınıflandırıldığı akreditasyon ve belgeleme sistemi mutlaka oluşturulmalı, TMMOB ve Odalar bu işin merkezinde yer almalıdır. Bu doğrultuda TMMOB Kanunu dahil gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi zorlanmalıdır. Kısa dönemde ise mevcut düzenlemeler zorlanarak seminer-sınav-belgeleme sistemi uygulanmalıdır.

h a f ı z a - i b e ş e r

1 5 - 1 6 H A Z İ R A N

6 Mayıs 1972

16 Haziran 1970 günü gazeteler 15 Haziranı şu başlıklarla veriyorlardı:

"Ankara asfaltını kapatan işçileri polis, jandarma ve keşif uçakları izledi - Yeni Sendikalar Kanunu protesto ediliyor - 70 bin işçi direnişe geçti. "1968 başlarında işçi haklarına yönelik bir dizi girişim başlatılıyor ve çıkartılan 931 sayılı iş kanunu ile işçinin 3008 sayılı yasa ile sahip olduğu haklar ortadan kaldırılıyor, 274 sayılı sendikalar ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi kanunları üzerinde değişiklik düşünüldüyordu.

1969 grevlerin, işçi hareketlerinin yoğunlaştığı bir yıl oldu. İşveren kesimi artık ücretleri tek yanlı olarak belirleyemekten ötürü huzursuz, sendikacı olmaya tahammülsüz, işçilerin sendika seçme özgürlüğüne ise kızgındı.

Örneğin; İstanbul Gamak işyerinde bir aydır ücretlerini vermeyen işverene karşı hak arayan işçiler karışlarında polisi buldu ve polisin silah kullanması sonucu Şerif Aygün adlı işçi öldü.

274 ve 275 sayılı yasalar da yapılması istenilen değişikliklerle ilgili olarak DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler 'Anayasaya aykırı yasalar Meclisten çekilsin', tezine kulak asmayan iktidarı 1969'tan itibaren ısrarla uyarıyordu.

DİSK Genel Sekreteri Kemal Süller de yaptığı basın açıklamasında şöyle diyor:

"İki tasarıdaki birçok maddeler yalnız anayasamızla çelişmemekte, aynı zamanda Meclisce onaylanmış İLO sözleşmelerine aykırı ilkeler taşımaktadır. Memlekette devrimci muhalefeti tasfiye edemeyen hakim sınırlar, bu tasarılar ile çalışma alanındaki devrimci sendikacılığın canına kastetmektedirler. DİSK'e bağlı sendikalar bu tasarıların kanunlaşmaması için anayasasını tanıdığı bütün hakları en son sınırına kadar kullanacaklardır. Tasarılar yeni milli sendikalar kurulmasını önlemek, DİSK'in hayatına son vermek için düzenlenmiş, buna karşılık emperyalizme ve kapitalizme bağlı sendikacılığı kanunla ayakta tutmaya yönelik bir kötü niyet belgesidir. Hukukla, hakla, adaletle bağdaşmayan tasarılar Meclisten geri çevrilmezse, Anayasa Mahkemesi'nde, elbette tarihi hükmünü yiyecektir. Kaldı ki, işçi sınıfı anayasal direnme hakkını bilmeye kullanarak iktidara karşı tüm devrimcileri uyarmasını ve işçi sınıfına tanıtıldığı bütün cinayetleri önlemesi bilecektir." (17 Mart 1970 DİSK Bülteni)

11 Haziran sabahı Ankara'da bir basın bildirisi yayımlayan DİSK uyarı heyeti, öğleden sonra Meclisin Sendikalar Yasasını görüşüp kabul ettiğini öğreniyordu.

15 Haziran Pazartesi Cumhuriyet gazetesi, Merter'de DİSK işyeri temsilcilerinin direniş kararı aldığını yazıyordu.

15 Haziran günü, DİSK Yürütme Kurulu toplantısı sürerken, sendikaya işçilerin işyerlerinde oluşturdukları direniş komitelerinin kendi aralarında toplanarak yürüyüşe geçme kararı verdikleri ve ayrıca Cumhurbaşkanı'na yasayı protesto ettiklerini bildiren telgraflar çektikleri yolunda haberler gelmeye başlıyordu. İstanbul'un Anadolu ve Rumeli yakasında, Yarımcı'da, Çayırova'da, Pendik'de, Kartal'da işçilerin nabzı aynı hızla atıyor ve görüşler aynı doğrultuda birleşiyordu. Türk Demir Döküm, Sungurlar Kazan, Arçelik, Otosan, Singer Hoover, Rabak, Profilo, Elektro Metal, Uzel, AEG-ETI, Türk Kablo ve öteki işyerlerinde çalışan işçiler

"çalışmayalım, yürüyüşe geçelim" kararıyla birkaç saat içinde derlenip toplandılar. 274 sayılı yasayı değiştiren tasarı da mecliste birkaç saat içinde onanmıştı. Dövizler yazıldılar.

"Yaşasın işçi sınıfı - Özgür sendika istiyoruz - AP iktidarı bizim iktidarımız değildir - Zincirlerimizden başka kaybedeceğimiz hiçbir şeyimiz yok - Tüm gerici, faşizm kahrolsun - Bütün kininiz işçilere mi?" Ankara asfaltı üzerindeki fabrikaların işçileri peş peşe yürüyüşe geçtiler.

16 Haziran günü de Topkapı ve çevresindeki işyerlerinde çalışan işçiler Şehremini'ne doğru yürüyüşe geçmiş, Şişli - Levent bölgesinden yürüyüşe geçenler bir konvoy haline gelmiş, 1 Levent Philips Radyo fabrikası önünde iştiye Kavel Kablo fabrikasından çıkan işçilerle de birleşerek büyük bir konvoy haline gelmişlerdi.

Başında olaylar başlıklarda şöyle duyuruldu: "İşçi yürüyüşünde 3 ölü var - DİSK'e bağlı işçilerden başka Türk - İş'e bağlı işçilerin de katılımıyla büyüyen yürüyüş esnasında zırlı birliklerin barikatları aşıldı ve "Ordu-işçi elele" diye gösteri yapıldı, olaylar askeri uçaklarla izlenirken, önemli merkezlerde sıkı güvenlik tedbirleri alındı - Levent ve Kadıköy'deki polis, asker, işçi çatışmasında 100'den fazla yaralı var, silah sesleri halk arasında panik yarattı, 2'si polisin olmak üzere tahrip edilen araç sayısı: 5... Köprüler açıldı, vapurlar çalıştırılmadı, hayat felce uğradı, 30 kişi gözaltına alınmış bulunuyor - İstanbul ve İzmit'te sıkıyönetim-askeri yönetim bir ay sürecek - Orgeneral Atalay, Sıkıyönetim komutanı oldu - 51 öğrenci ve 19 işçi gözaltında...

15-16 Haziran olaylarıyla ilgili olarak, başta DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler olmak üzere DİSK Yöneticileri sendikacı ve işçi temsilcileri haklarında sıkıyönetim mahkemelerinde dava açıldı. Halkı hükümet aleyhine isyana teşvik etmek üzere ittifak etmekle suçlandılar. Yargılama askeri ve sivil mahkemelerde olmak üzere tam 14 yıl sürdü 4. Ağır ceza mahkemesi 12 Aralık 1984'de, 140 Klasör tutan dosyayı sonuçlandırdı ve sanıkların oy birliğiyle beraatine karar verdi.

Meclisten hızla geçirilen, 274 ve 275 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi yasalarında yapılmak istenen değişiklikler, Anayasa Mahkemesince serbestçe sendika kurma özgürlüğünü tanıyan 1960 Anayasasının 46. Maddesine, demokrasiye bağlı devlet ilkesine, başka deyişle 1960 anayasasının başlangıç kuralı ile 2. ve 153. Maddelerine aykırı bulundu. Böylece Anayasa Mahkemesi, 274 sayılı yasaya 1317 sayılı yasayla getirilmek istenen değişikliklerin bir çok maddesi iptal etti.

Kemal Süller, "Gazeteci Alaettin Bilgi'nin izlenimleri ise şöyleydi" diyor 15-16 Haziran dosyası'nda:

"Bu bir 'direniş' değil, 'eylem' idi...Düpedüz, 'bozuk düzene' karşı bir işçi eylemiydi bu... Kızgın güneşin altında, yaşlısı genci, kıza erkeği, tüm işçiler, fabrikalardan, işyerlerinden dışarı fırlamış, Türk bayrağını açarak, sokağa dökülmüştü...

İstanbul, İstanbul olalı böyle bir gün yaşamamıştı...Tüm caddeler, meydanlar işçilerin, 'Demirel istifa', 'Bağımsız Türkiye', 'İşçi millet el ele' sloganlarıyla çınıyordu.

Binler değil, on binler akıyordu caddelerde..." (Kemal Süller; "Öncesi ve Sonrası" 15-16 Haziran Dosyası'ndan kısaltılarak aktarılmıştır. Cumhuriyet Gazetesi 14-15-16-17-18 Haziran 1987)

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan 27 yıl önce 12 Mart Cuntası tarafından idam edildi.

Uğrunda ölüme gittikleri halkın türküsüne, şiirine, çocuklarının adına, toplumsal belleğine, haksızlığa başkaldırıların bilincine yazdılar isimlerini...

1 Mayıs; 113 yıllık bir mücadelenin tarihi...

1 Mayıs'ın tarihi, dünya emekçilerinin insanca bir yaşam için verdikleri mücadelenin tarihidir.

19.yy'ın sonlarına doğru Amerika ve Avrupa'da ekonomik, sosyal ve politik alanlarda yükselen işçi sınıfı hareketleriyle 1 Mayıslar, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin bugüne dek uzanan bir kazanımı olarak anılmamıştır.

1 Mayıs 1886'da ABD'nin Chicago kentinde Amerikan İşçi Federasyonu'nun 8 saatlik işgünü çağrısı üzerine toplanan işçilerden 14'ü ABD kolluk güçleri tarafından katledildi. Katliamın sorumluluğu ise yine işçilere yüklendi ve 4 işçi önderi yargılanıp idam edildi.

Bu olayların peşinden 1889'da Paris'de toplanan II. Enternasyonal 1 Mayıs'ı tüm dünya işçi ve emekçilerinin birlik ve dayanışma günü olarak ilan edildi.

Türkiye'de 1 Mayıslar:

-Osmanlı döneminde ilk kez 1909'da Selanik'de, sonrakı yıllarda yine Selanik başta olmak üzere Balkan kentlerinde ve İstanbul'da kutlandı.

-1923'de Sultanahmet'de yakalarına kırmızı kurdeleler takan işçilerce kutlandı.

-1925'de Amele Teali Cemiyeti tarafından bastırılan, 8 saat iş, 8 saat uyku, 8 saat dinlenme isteminde yer aldığı "1 Mayıs nedir?" broşürü nedeniyle cemiyet üyeleri yargılanıp 15'er yıl hapis cezasına çarptırıldı.

-1976'da DİSK öncülüğünde Taksim'de yüzbinlerin katılımı ile dev bir miting düzenlendi.

-1977'de Taksim meydanına sığmayan yüzbinlerce emekçinin üzerine açılan ateş sonucu 37 kişi katledildi. 1977 katliamından sonra, emekçi kenti İstanbul'dan yasal miting yapma hakkı sadece 1 yıl daha kullanılabilirdi. 1978 Taksim kutlamasının ardından, 1979'da sokağa çıkma yasağı ilan edilerek İstanbul'daki kutlama yasaklandı. Buna rağmen Merter'deki evinden DİSK Genel Merkezi'ne yürümek isteyen TİP Genel Başkanı Behice Boran ve arkadaşları tutuklandı. Aynı yıl 1 Mayıs başta olmak İzmir olmak üzere birçok ilde kutlandı.

-1980'de DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk evinden gözaltına alındı ve kutlamalar yasaklandı.

Buna rağmen yasaklara tepki gösteren yüzbinlerce işçi iş bıraktı ve 1 Mayıs 30'un üzerinde merkezde, önemli bir bölümü izinsiz gösterilerle kutlandı.

-12 Eylül darbesinden sonra yasaklanan 1 Mayıs işçi Bayramı 1988'e dek kutlanamadı.

-1989 yılında Taksim'de yapılmak istenen gösteriye ateş açan polis, Mehmet Akif Dalcı'yı katletti.

-1990'da Taksim'e çıkmak isteyen bir grubun üzerine ateş açılmasıyla Gülay Beceren ağır yaralanarak felç oldu.

-1991 yılında başta Sarayhan ve Akdeniz caddesi olmak üzere birçok gösteri izinsiz olarak yapıldı

-1992 yılında, 12 Eylül darbesinden sonra ilk kez yasal olarak İstanbul GOP'da düzenlenen mitingle kutlandı.

-1993 yılında Pendik'de ve Abide-i Hürriyet Meydanı'nda düzenlenen mitinglerle kutlandı.

-1994 yılında İstanbul, Ankara, İzmir, İzmit, Kayseri, Bursa, Samsun ve Antalya'da emekçiler alanlardaydılar. Ancak kutlamaların 'başkent'i İstanbul'da polis dağılmakta olan kitleye saldırdı

-1996 yılında Kadıköy'de yapılan kutlamaya 80 sonrasında polisin en büyük saldırısı yaşandı.

Polisin ateş açması sonucunda Yalçın Levent, Dursun Odabaşı ve Hasan Albayrak yaşamlarını yitirdiler. Bu katliama tepki gösteren kitleye karşı polisin sert tutumu sonucunda, Kadıköy'de büyük bir çatışma oldu.

1 mayıslar ve Biz

Dokuma işçisi kadınların günlük çalışma sürelerini 8 saate indirmek için beyaz önlüklerinin kırmızıya bulaşmasını göze aldıkları 1886 yılını nasıl unutabiliriz!

Ya '77 de Taksim'de düşen 37 insanı!

Peki ya inadına '78 de "Yine Taksim" diyen 300bine yakın insanı nasıl unutabiliriz, nasıl!

UNUTAMAM!

Harç parasını ödeyebilecek maddi olanaklara sahip olduğum için ödeyemeyenlerin yerine okuduğumu unutamam!

Sınav öncesi iki dershaneye gidebildiğim için yerini aldığımı insanları unutamam!

Unutamam, çünkü aldığım sadece onların yerleri değildi; gelecek planlarıydı, umutlarıydı.

Çocukluğumdan beri bana hayatın her alanında ve en nihayetinde de üniversite sınavında rakip olarak gösterilen diğer insanlar belki benim fikirlerimden habersizdi ve belki de beni sevdiler ancak böyle fikirlerin varlığı bile bence başlı başına bir sorun. Ya sizce!

Ve soruyorum sizlere!

Bir insanın parası var diye okuyabilme, dengeli beslenebilme, sosyal aktivitelerde bulunabilme şansı varken, hiçbir fizyolojik eksikliği olmamasına rağmen diğer bir insanın bütün bu tabii olanaklardan mahrum olması sizce adil mi!

Birisi tahsil yapıp mühendis çıkabilirken bir diğeri böyle bir idealin varlığından bile habersiz işçi sınıfının bir ferdi olarak yaşamını sürdürüyor.

Mühendis tahsili görmüş biri olarak ben, fark olarak dayatılan ve ufak bir ayrımı olduğunu düşündüğüm parayı tanımadığımı ve kendimi de işçi sınıfının bir ferdi olarak gördüğümü siz ÖLÇÜ okurlarına ilan ediyorum. Hatta, hiçde abartmayarak, okumuş olmanın beni işçi sınıfına ve insanlığa karşı daha da sorumlu kıldığını düşünüyorum. Kime karşı sorumlu; bu ülkenin okuyamayan insanlarına, işçilerine, emekçilerine karşı... Ve eğer bu sorumluluğun altında ezilirsem, insan olma sorumluluğundan da sınıfta kalmış olurum.

Kapitalizm denen sistemin öyle bir işleyiş mekanizması varki, adam boğazındaki ekmeği elini sokup alıyor ve sen "buna da şükür" diyebiliyorsun. Zaten kapitalizm'den önceki hiçbir sistem sömürü mekanizmalarının üstünü bu kadar iyi örtmemiştir. Kapitalizm bana mühendis, ötekine memur, berikine işçi diyerek bizleri birbirimizden ayırmış ancak hepimizin ücretli çalışanlar olduğumuz gerçeğini değiştirememiştir. Nasıl ki, ağlamayan çocuğa meme verilmeyorsa, çalışmayan adama da - mühendis "bile" olsa - ekme verilmemektedir.

Köleci Toplum'da köle sahipleri kölelere nasıl baktıysa, Feodal Toplum'da senyörler serflere nasıl baktıysa, Kapitalist Toplum'da da burjuvazi çalışanlara (işçiler,mühendisler,memurlar,sağlık emekçileri...) aynı gözle bakmaktadır; köle!

İşte bu ücretli kölelik düzeninde emeğini, bilgisini satarak yaşamını sürdürebilen biz mühendisler de kendimizi işçi sınıfının bir ferdi olarak gördüğümüzden bu 1 mayıs'ta da sınıfımızın yanında yer aldık. Yaklaşık 300 kişiden oluşan TMMOB korteji, sendikalar, partiler ve köle örgütleri ile Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda taleplerini dile getirdi. Sloganlarımız ve dövizlerimiz tüm çalışanlar gibi Mühendis-Mimarların sisteme tepkisini insanca bir yaşam özlemini dile getiriyordu. (Bu arada Cumhuriyet gazetesinde yazdığı gibi "kayda değer bir olay olmadan" 99 1 Mayıs'ını da atlattık!). 2000 yılının 1 Mayıs'ını "atlatmak" değil yeniden "kazanmak" için bir yıl beklemeye gerek olmadığını düşünenlerin sayısının artması umuduydu.

Ozan DEMİRCAN

Seçim'in Ardından

12 Eylül'ün mimarları 80 sonarsını inşa ederken 80 öncesindeki derslerine iyi çalıştıklarını gösteriyorlardı. Başta Anap olmak üzere nerede ise bütün partiler tarikatlarla iyi ilişkiler içerisinde olmaya çalıştılar. MSP'nin çok da güçlü olmayan tabanını kapsamaya özel önem verdiler.

1987'de siyaset yasakları kalkınca evli evine köylü köyüne döndü. Yani saçılmış halde bulunan siyasal islam yıllardır kendi yapamadığı "kentlerde taban yaratma" işini başkaları tarafından tamamlanmış buldu.

Burada bir yasa kendisini çok net belli ediyor: siyasette yaygınlaşan bir eğilim, son tahlilde o eğilimin en net ifadesinin kazanımıdır.

MHP'nin öngörülemeyen yükselişinde de benzer yasalar işledi. Ocalan'ın yakalanmasından çok önce başlatılan şoven dalga Roma sürecinden sonra iyice ayyuka çıkmış durumdaydı. Bu çerçeveye Irak ve Kosova başlıkları eklendi. Yükselen ırkçı ve şoven gerici dalganın MHP'ye akması da doğaldı.

Milliyetçiliğin galibiyetiyle nihayetlenen seçimler ve öncesindeki propaganda çalışmalarında emekten, özgürlükten, eşitlikten yana sol güçler de vardı. Ancak sol güçlerin elindeki propaganda araçları sistem partilerinin ellerinde oranla çok daha sınırlı ve zayıftı. Bununla birlikte sürekli baskı, yasak, engelleme ve yalıtma taktikleriyle sindirilmeye çalışılan sol güçler şiddet unsurunun hakim olduğu saldırılara da çok kereler maruz kaldılar. EMEP, HADEP, ÖDP, SİP gibi siyasi partilerin ve kimi bağımsız adayların seçim konvoylarına polis destekli sivil faşistler tarafından saldırılar düzenlendi. Hızını alamayan ve iyice azgınlanan faşistler seçimlerden bir gün önce SİP konvoyuna saldırıp Hüseyin DUMAN isimli bir tekstil işçisini vücuduna isabet eden üç kurşuna katlettiler. Kınıyor, katillerinin yakalanmasını istiyoruz.

Peki bundan sonra ne olacak; adam öldürmekte tereddüt etmeyen faşistler hükümet olduklarında bizlere ne türden paketler açacaklar?

Erken gelen bu seçim gerek iktisadi gerekse siyasi yaşamda bir istikrar getirebilecek mi?

Hali hazırda (8 Mayıs itibarıyla) süren hükümet kurma görüşmeleri bekleneni vereceği pek benzemiyor.

Milliyetçiliğin başını yemin töreni için açtıran MHP, Milli Eğitim Bakanlığı'nı alarak kuran-ı kerim dersinin orta eğitimde zorunlu yapılmasını istiyor. Her ne kadar MHP'ye oy verenlerin hepsinin soy faşist olmadığı kesin olsa da bu türden laiklik karşıtı girişimlere karşı taraf olabileceklerini iddia etmek de fazla iyimser bir bakış olacaktır.

Önceki hükümetlerin özelleştirmeler, MAİ gibi projelerden sınıfta kaldığı iddia eden Devlet Bahçeli en iyi özelleştirmeyi kendilerinin yapacağını, ancak öncelikle, zarar eden devlet kuruluşlarının önce devlet eliyle güçlendirilmesi gerektiğinden dem vurarak sermayeye yaranmakta hiç zaman kaybetmedi.

Başta İstanbul olmak üzere ülkemizin ulaşım sorununu çözmeye MHP'nin (uluslararası profesör, yüksek mimar-mühendis ve şehir psikoloğu olan) İstanbul Büyükşehir Belediye başkan adayının Amerikan bilimguru filmlerinde nükleer savaş sonrası gri çevre, asit yağmurları ortamında inşa edilen şehirlerine hayran olduğunu gösteren "yaratıcı" ulaşım projelerini görünce hepimizin elimizde olmadan ağlanacak halimize gülmekten kendimizi alamadığımız doğrudur.

"Gençlere (ölkücü gençlere) iş bulacağız" demagojisiyle seçim yatırımı yapan MHP; yeni hükümetin içinde işsizliği, daha fazla yoksullaşmanın sorumluları arasında yerini alacaktır. Yeni hükümetin de "yeni dünya düzeninin"; globalizm, küreselleşme gibi politikaların içinde yerini alması kaçınılmazdır.

MHP'li hükümetle ekonominin, s.yasetin karar merkezleri daha fazla ABD'ne, AB'ne, Pentagon'a kayacaktır. Bu ise daha fazla bağımlılık, daha fazla sömürülme, sanayileşememe, gelişememe demektir.

MHP'li hükümetin politikaları çalışanlar için daha fazla yoksulluk, işsizlik, düşük ücret, sendikasılaştırma, ekonominin ve sosyal baskı anlamına gelecektir.

Yapılacak özelleştirmelerle kamu varlıkları yağmalanacak, yolsuzluk ve soygunlar sürüp gidecek, sosyal güvenlik yok edilecektir.

Ülkemiz çevre kirlenen sanayinin, tehlikeli atıkların çöplüğüne dönüşecek, doğal zenginliklerin talanında daha pervasız davranılacaktır.

Çeteler, mafya, "susurluk kahramanları", "iktidar bizde" rahatlığı içinde can güvenliğimizi daha çok tehdit

eder hale geleceklerdir.

Emek, barış, özgürlük, demokrasi yanlısı tüm kesimlerin yaşayabilecekleri bu sorunların aşılabilmesi, kuşkusuz her alanda ciddi ve örgütlü bir karşı duruşu gerektiriyor. Yükselen gerici ve faşist dalga karşısında anti-faşist mücadeleyi her yönü ile verme görevi ile karşı karşıyayız.

Tüm mühendis-mimarlar da kendimizi bu bütün içinde hissederek, en başta örgütsel zeminimizi güçlendirme çabası içine girmeliyiz. Bilim ve teknoloji ile sürekli içiçe oluşumuz, eğitim düzeyi ve üretimdeki rolümüzle sahip olduğumuz ağırlığı, toplumsal mücadele içinde de daha net ve etkili biçimlere dönüştürebilmeliyiz.

Parlamentar siyasetin 75. yılında bile oturmamış olması, partilerin "kemikleşmiş" birer tabana sahip bulunmaması, ideolojik mücadele için kolların umutla sıvanmasını mümkün kılıyor.

Bu yöndeki çabalarımızın temel hedefi, üyelerimizin ve halkın gerçekten de "yeni bir seçim" yapmasına katkıda bulunmak olmalıdır.

"Teknik Elemanlar ve Sendikalar Sempozyumu" düzenleniyor!

DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş sendikasıncı oluşturulan Teknik Elemanlar Bürosu, 22-23 Mayıs 1999 tarihlerinde mühendis-mimarlar da kapsayan teknik elemanların örgütlenmesine yönelik çalışmalarını bir sempozyumla sürdürecektir.

"Modern sanayi toplumunun ortaya çıkmasından bu yana gerek üretim ilişkileri, gerekse de bu üretim ilişkileri nedeniyle (kapsamında) biçimlenen sosyal ilişkiler (yaşam) ve teknolojik değişimler mühendis, mimar, teknisyeni ve teknikeriyle "Teknik Elemanlar" diye kabaca adlandırılabilircek bir emekçi kesimini doğurmuş ve onu yeniden üretmiştir.

Üretim sürecinde durdukları yer, aldıkları sorumluluk, özgül nitelikleri ve nihayetinde de nicelikleri açısından sanayi toplumunun; başka bir deyişle, kapitalist üretim biçiminin gelişimine koşut olarak Teknik Elemanların bu yeniden üretimi, onların, toplumsal, sınıfsal, ideolojik ve siyasi konumlanışlarını da sürekli harmanlamıştır. Dahası, bu harmanlamanın ve diğer emekçi görüngülerine göre değişimlerinin hızı, bilimsel çözümlemesini de hem zorunlu hem de karmaşık kılmaktadır.

20. yüzyıla girerken, bugün, yirmi yıl öncesinin Türkiye'sindeki o sendikali, sınıf örgütünü taşıyıcı damarlarından biri olan teknik elemanı bulamamızı, ne sadece 82 anayasasının antidemokratikliğine, ne sadece sendikaların gücünün sermaye sınıfına toplu sözleşme düzenine yerleştirilen kapsam maddeleri ile daraltılmak istenmesine karşın sendikaların etkisiz kalan çabalarına, ne sadece solun ülkede ve dünyada yitirdiği toplumsal meşruiyete, ne de sadece emek sürecindeki o muhteşem (!) dönüşümlere bağlamak doğru olur. Bu nedenlerin tümünün, ama daha nicesinin de bir bileşkesi olarak bugün önümüzde duran manzara, örgütsüzleştirilmiş, sendikasılaştırılmış bir teknik elemanlar topluluğudur.

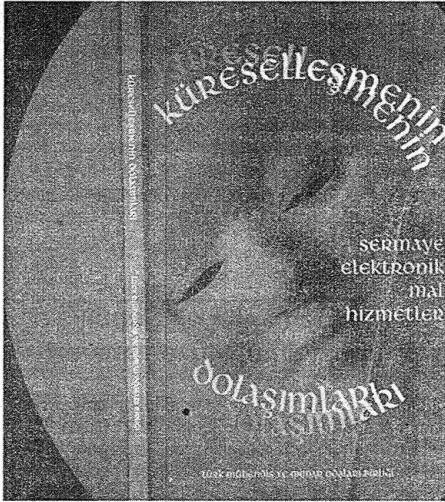
Bir arada durma yeteneğinden bile bugün yoksun olan bu topluluğun, sendikalarda örgütlenişinin sağlanmasının önümüzde duran bir görev olduğu açıktır. Bu sorumluluktan kaçmanın sandığı kadar da mümkün olmadığı sürekli kanıtlanmaktadır.

Birleşik Metal-İş Teknik Elemanlar Bürosu (TEB) olarak bu sorumluluğun bilinci ile görevimizi yerine getirmenin çabası içindeyiz. Bu amaçla 22-23 Mayıs 1999 tarihleri arasında "Teknik Elemanlar ve Sendikalar" başlıklı iki günlük bir bilimsel sempozyumda yolumuzu ve yönümüzü biraz olsun billurlaştırmaya çalışacağız."

Sempozyum broşüründen aktardığımız alıntıda böyle diyor Teknik Elemanlar Bürosu. Kadıköy Kültür Merkezi'nde 22-23 Mayıs 1999 tarihleri arasında yapılacak olan sempozyumun başlıkları ise şöyle: Sendikal örgütlenmede yeni ufuklar ve teknik elemanlar; Çalışma yaşamında değişimler; Geçmişten geleceğe, Gelecek Perspektifi. Sempozyum, "Teknik elemanlar örgütlenmesinde değerlendirme ve açılımlar" başlıklı bir panel ile sona erecek.

Bilgi için: Birleşik Metal-İş Sendikası Tünel yolu cad. No.2 Bostancı - İstanbul
Tel: 0216. 380 85 90 Faks:0216. 410 66 26

K it a p

K üreselleşmenin
DolaşımlarıSermaye
Elektronik
Mal
Hizmetler

TMMOB yayınları, Şubat 1999, Ankara

TMMOB kapsamında Şubat 1998'de başlatılan Küreselleşme ile ilgili akşam söyleşilerinin ilk bölümünde gelişme süreci ile ilgili bir sıra gözetilerek ekonomik, teknolojik, sosyal, siyasal, kültürel boyutları değerlendirilmiş ve bu söyleşiler Mayıs 1998'de kitap haline getirilerek yayınlanmıştır.

Küreselleşme ile ilgili yapılan söyleşilerin 2. Bölümünü oluşturan "küreselleşmenin dolaşimleri" bu defa küreselleşme kavramının araçlarını tartışan, bu araçların gelecekteki etkilerini değerlendirmeye çalışan söyleşi notları, tartışma ve yazılardan oluşuyor. Mayıs-Ekim 1998 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu söyleşiler;

Türkiye'de Yabancı Sermaye ve Çok Taraflı Yatırım Anlaşması - Dr. E. Ahmet TONAK; Elektronik Dolaşım, İnternet ve Küresel Etkileri - Önder ÖZDEMİR; Türkiye-AB Çerçevesinde Hizmetlerin Serbest Dolaşımı - Can BAYDAROL; Mal ve Hizmet Ticaretinde Akreditasyon ve Belgelendirme - Doç. Dr. Hüseyin UĞUR

tarafından aktarılmış. Bu kitapta söyleşi çözümlemeleri yanısıra MAİ ve MİGA konusunda Sn. Hilmi GÜVEN tarafından kaleme alınan "Çok Taraflı Tuzaklar" yazısı da bulunmaktadır.

TMMOB Uluslararası İlişkiler Komitesi tarafından yapılan bu çalışmanın sunuş yazısının sonunda; bu çalışmanın "küreselleşme sürecinin ayrıntılarını mesleklerimiz bakış açısıyla irdeleyerek bugünün daha iyi algılanmasını ve geleceğe ışık tutarak yorumlanmasını sağlayacağını umuyor, aynı zamanda bu çalışmaların çözüm üretimi sürecine katkısı olacağına inanıyoruz" denilmektedir.

TMMOB başkanı Yavuz Önen ise bu kitabın önsözünde; enformasyon alanındaki hızlı gelişmelerin de etkisiyle evrensel değerler taşıması gereken "teknoloji" ve "hukuk" sistemlerinin sermayeye hizmet edecek şekilde yeniden oluşturulduğu Küreselleşme sürecinde; evrensel değerlere sahip çıkmanın mühendis ve mimarın ve varlık nedenini onlardan alan TMMOB'nin en temel sorumluluğu olduğunu işaret ediyor.

Soyut bir söylemin ötesine geçerek, küreselleşme olgusunun somutlukla kavranmasını kolaylaştıran ve bu süreçte bilginin önemini bir kez daha hatırlatan bu yayın için TMMOB Y.K. ve Uluslararası İlişkiler Komitesi'ne teşekkür ediyor, bu gibi çalışmaların TMMOB ortamında yaygınlaşmasını diliyorum.

Kubilay ÖNAL

Yenik Ordunun Subayları

Tuhaf bir gece...

Boğazda lüks bir gazino. "Oda"nın yemeği...Birkaç yüz kişilik davetliler topluluğu.

(...)

Gelelim salonda kimler var faslına.(...) Sahne ve orkestraya çok yakın kalabalıkça bir masada "kazanılmış belediyeler"den birkaç başkan. Aralarında Sosyal Demokrat Parti İl Başkanı. Hemen yanibaşında, il teşkilatı ve imar müdürleri, başkan yardımcıları. Biraz ileride daha pos bıyıklı bir masa:Sendikacılar. Biraz daha ileride Mimarlar Odası protokolü.

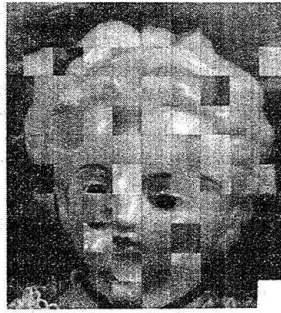
Esas masa rolü elbette bu saydıklarımızdan hiçbirinde değildi. Eski dostlardan, birçok maceralı masa teşekkül etmiş ve rakıya, haydariye bana bana coşku içinde geçmiş yılları yadettmeye, bağıra çağırma konuşmaya başlamıştı. İşte esas potansiyel vukuatlı masalar bunlardı.

Bunların dışında "duayan mühendislerin", daha ağır başlı gruplarla teşrif buyurmuş olduklarını görebiliyorduk. Ayrıca, nispeten sünepe ve silik insanların oturduğu masalar da vardı.

En önemli masalardan biri ise düzenleyici odanın başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin de hazır bulunduğu, "yüksek politika" yapılan masaydı. Kalabalıkçaydı. TMMOB y.k. üyelerinden, merkez y.k. üyelerine, il koordi-

Yenik Ordunun Subayları

HİKMETTEMEL AKARSU

ROMAN

Bebekus'un Kitapları

nasyon kurulu üyelerinden yayın sekreterasına, kardeş odaların yöneticilerinden belediye encümen üyelerine kadar herkes vardı. Her biri de dünyayı yalnız başlarına "ihdas" etmişlercesine özgüvenli ve mağrurdur! Nedenise?...

Başlangıç sayfalarında yukarıdaki alıntıların yer aldığı kitap, 80'li yılların sonlarında başlayan hareketlenmeyle birlikte bir dönemin saflaşmalarını, çırpınıları, yalpalamaları ve (bence)çözülüşleri ele alan bir roman Yenik Ordunun Subayları. Yazarına göre ise, "bir yönüyle geçmişin, bir yönüyle de yaşananların yerli yerine oturtulma çabası. Birbirinin izdüşümü olarak tanımlanabilecek bir dizi 'bildik' kahramanın, dörtlü yandan payandalanmış duvarlar karşısında umarsız çabası da denilebilir buna. 'Yenik Ordunun Subayları', bir bahardan bir kışa, bir kıştan bir düşe savrulurken, peşi sıra nice ömür harcanan ütopyalar hangi gölgelere konaklamıştı acaba?"

Bebekus'un Kitapları'ndan 1990 yılında yayınlanan romanı okurken, yayın tarihini gözönünde bulundurmak şart.

Soydan KENEŞ

Bir Ölümün
Toplumsal Anatomisi

"Seyirlik Tragedya"

Yazan : Oktay Arayıcı

Yöneten : Can Gürzap

İstanbul Devlet Tiyatrosu Yapımı

Edebi bir eserin güzelliği tarih süzgecinden geçtikten sonra hala kalıcılığını koruyabilmesinde saklıdır. Bir tiyatro oyunu ki yıllar sonra yeniden ayakta alkışlanıyor ise anlatılmak istenenler bugün de anlaşılıyor demektir. Oyunun güzelliğini yadsımadan söyleyeyim bir de ülkemizde çoğu şeyin değişmediğinin göstergesidir. Evet Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi ilk defa 1978 yılında Ankara Devlet Tiyatrosu'nda Can Gürzap tarafından sahneye konulmuştur.

Oyun bir ölüm olayını anlatmaktadır. Haydar'ın ölümünü. Olay yarı feodal bir düzende geçer. Toprak ağaları güçlerini korumak için her şeyi yapmakta, hatta en yakınlarını bile kurban vermekten çekinmemektedirler. Gelenekler insanları boğmakta ama düzenin sürmesini sağladıkları için kollanmaktadır. İktidardaki partiler seçim endişesiyle, önemli bir seçmen ve parlamenter potansiyelini ellerinde tutan ve başkentteki dostlarının emrine veren yerel aşiret reislerinin çıkarlarını kollayarak görünmektedirler. Örneğin yörede yapılması gereken toprak reformu uygulamasını savsaklayabilir, toprak ağalarının güçlerini sürdürmesine göz yumabilirler. İnsanlar bütün bu çıkar ilişkileri arasında ezilmekte ama kurulu düzenlerini bırakıp mücadele etmeye cesaret edememektedirler. Haydar bu cesareti gösterir ve bu uğurda canını verir.

20 yıl önce oyun için Oktay Arayıcı Şunları söylüyor. : "Barış ve doğal ölüme dek barış içinde yaşamak, insana ve insanlığa içtenlikle yandaş olan bütün uğraşların çabaların bu arada bütün sanatların da, hem amacı hem ön koşuldur. Savaş ise ancak barışa ve özgürlüğe yaşam hakkı tanıyanın saldırganlara karşı bir zorunluluk olabilir olmuştur ve olmaktadır da. Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi karanlık, buyurgan sömürü düzenine karşı çıkan bir düşünceyle kaleme alınmıştır. İnsanı amaç bilen, onun her yönden daha tok, daha özgür, daha mutlu yaşama hakkını, uğraşısını ve savaşımını yüceltmek isteyen bir inancın ürünüdür. Bu düşünce ve amaçlar geçmişte işlenmiş, günümüzde de filizlenen, serpiyen özgürlük ortamından, toplumsal uyanıştan tedirgin olan buyurgan düzen özlümlemlerinin özel çabalarıyla, benzerlerine çok sık rastladığımız, temelde siyasal nedenli bir öldürme olayını irdelemektedir. Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi siyasal nedenli bir ölümün çevresinde, olayın nerelerden, hangi güçlerden, nasıl kaynaklandığını, topluca ve yüksek sesle düşünüp araştırarak, yaşanmış gerçeği yeniden üretme çabasıdır.

Aysel ŞEN

M e s l e k E t i ğ i

Meslek etiği sayfamızda, TMMOB tarafından yürütülmekte olan bir çalışmaya yer vermek istiyoruz. TMMOB'nin bu dönem gerçekleştireceği Mühendislik-Mimarlık Kurultayı'na "mesleki davranış kuralları" konusunda bir taslak sunmak üzere başlayan çalışma, konuyu tartışmaya da açmış olacak. Çalışmayı yürüten Mesleki Davranış Kuralları Çalışma Grubu, taslağın hazırlık sürecinde 11 Aralık 1998 tarihinde "Mesleklerde Etik Kurallar", 30 Ocak 1998 tarihinde ise "Mühendislik ve Mimarlıkta Etik Kurallar" konulu iki atölye çalışması yaptı. Daha sonra hazırlanan ilk taslak 11 Şubat 1999'da İzmir'deki bir üye forumunda tartışıldı. Tüm bu çalışmaların değerlendirilmesiyle ortaya bir kitapçık çıktı. Kitapçık "Mühendislik ve Mimarlık Mesleki Davranış Kuralları (İlk Taslak)" bölümü, konuya ilişkin genel bir çerçeveye sunan "tartışma notları" bölümü ile ülkemizden ve dünyanın değişik bölgelerinden örnekler sunan "mesleki etik kurallarından örnekler" bölümü olmak üzere üç bölümden oluşuyor.

Konuyla daha geniş biçimde ilgilenenler ve tartışmaya katılmak isteyenler kitapçığı TMMOB'den ve odalardan edinebilirler. Etik kurallarla ilgili tartışmayı gündeme getirmek amacıyla, "ilk taslak" bölümü ile "tartışma notları" bölümünden "neyi tartışıyoruz" kısmına gazetemizde yer veriyoruz.

Mühendislik ve Mimarlık Mesleki Davranış Kuralları (İlk Taslak)

Giriş

Mühendislik ve mimarlık hizmetleri, gerek tek tek bireylerin, gerekse toplumun günlük yaşamının her noktasını daha çok etkilemekte, bu etki günümüzde sınırlı kalmayıp geleceğimizi ve kaynaklarımızın kullanımını da kapsamaktadır. Bu nedenle de, mühendislerin ve mimarların topluma, yaşadıkları çağa, doğaya karşı sorumlulukları da hizmetlerinin kapsamıyla aynı oranda artmaktadır. Ülkemiz gibi, gelişme sürecini tamamlamamış bulunan ülkelere bu toplumsal sorumluluk daha da fazladır. Bu sorumlulukların yanı sıra, mühendisler ve mimarların kendilerine ve meslektaşlarına karşı sorumlu oldukları da kuşkusuzdur.

Türkiye'de mesleki etkinliklerde bulunan mühendisler ve mimarlar, aşağıda tanımlanan kurallara uymayı, uyulması için meslektaşlarını uyarmayı bir görev sayarlar. Bu görevin ödülü, toplumun refahı ve mutluluğu olacaktır.

Topluma Karşı Sorumluluklar

Mühendisler ve Mimarlar,

1. Mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerini, toplumun ortak çıkarları; insani kazanımların ve kültürel mirasın korunması ve insan refahının gelişimi için kullanırlar. Toplumun sağlığı, güvenliği ve refahı için duymuş oldukları sorumluluk her zaman kendi kişisel çıkarlarının, meslektaşlarının çıkarlarının ya da mimar ve mühendisler topluluğunun çıkarlarının üstünde yer alır.

2. Kendilerinden istenen işin toplum ve çevre için ciddi bir tehlikeye yaratacağı sonucuna varırlarsa ve bu konudaki mesleki yargıları işveren ya da müşteri tarafından dikkate alınmıyorsa, görüşlerini işverene ya da müşterilerine yazılı olarak bildirirler; sonuç alamamaları durumunda meslek örgütlerini ve gerektiğinde kamu oyunu bilgilendirirler.

3. Toplumun ilgi alanı içinde bulunan teknik konulardaki görüşlerini, raporlarını, konuyu yerinde ve tam anlamıyla araştırmış, incelemiş ve yeterli bir bilgi ve verilerle ile donanmış olarak, adil, dürüst ve nesnel bir biçimde açıklarlar ve imzalarlar.

4. İşyerlerindeki sağlığı ve güvenliği geliştirirler.

5. İşverenleri, müşterileri, meslektaşları da dahil olmak üzere, toplumdaki herkese adil, dürüst ve iyi niyetle davranırlar.

Doğaya ve Çevreye Karşı Sorumluluklar

Mühendisler ve Mimarlar, mesleki faaliyetleri sırasında doğayı ve çevreyi korumayı mesleki sorumluluklarının ayrılmaz bir parçası olarak görürler,

yaptıkları projelerin ve uygulamaların doğayla uyumlu ve doğa üzerinde en az tahribatı yapacak düzeyde olmasına çaba harcarlar, doğal kaynakların ve enerjinin tasarrufuna özel önem verirler.

İşverene ve Müşteriye Karşı Sorumluluklar

Mühendisler ve Mimarlar,

1. İşveren/müşteriyle teknik konulardaki mesleki alışverişlerinde her zaman güvenilir bir iş gören ya da vekil ya da danışman olarak ve işveren/müşterinin çıkarları için, toplumun refah ve sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atmaksızın, mesleki beceri ve deneyimlerini sonuna kadar kullanarak, uygun ve düzgün bir iş standardı ile çalışırlar.

2. İşverenleri ya da müşterileriyle olan iş ilişkilerini etkileyecek şekilde doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir armağan, para ya da hizmet ya da iş teklifi kabul etmezler; başkalarına teklif etmezler, mesleki ilişkilerini geliştirmek amacıyla siyasal amaçlı bağış yapmazlar.

Mesleğe ve Meslektaşına Karşı Sorumluluklar

Mühendisler ve Mimarlar,

1. Mesleki faaliyetlerini tüm meslektaşlarının güvenini kazanacak bir biçimde; tüm üyelerin ve mesleğin saygınlığına azami özen göstererek sürdürürler.

2. Tüm meslektaşlarına ve astlarına saygıyla yaklaşırlar; meslektaşlarıyla haksız rekabet içinde olmazlar ve astlarının gelişimi için özel çaba harcarlar, onlara yardımcı olurlar.

3. Yalnızca yeterli oldukları alanlarda mesleki hizmet verirler, danışmanlık yaparlar.

4. Meslek örgütlerinin faaliyetlerine aktif olarak katılmaya çaba gösterirler, onları desteklerler, mesleğin gelişmesine katkıda bulunurlar.

5. Hak ve ayrıcalıklarını kimseye devretmezler.

6. Bu mesleki davranış kurallarına aykırı davranışlara yardımcı olmazlar, onların faaliyetlerinin içinde yer almazlar; bu kurallara uygun davranışları bütün güçleriyle desteklerler.

Kendilerine Karşı Sorumlulukları

Mühendisler ve Mimarlar,

1. Mesleki bilgilerini her zaman tazelirler; mesleki alanlarındaki en son gelişmeleri izlerler; gerektiğinde kendi mesleki faaliyet alanlarındaki ya da başka alanlardaki mimar ve mühendislerle görüş alışverişi yaparlar.

2. Mesleki faaliyetlerine ilişkin olarak meslektaşlarının dürüst ve nesnel eleştirilerini dikkate alırlar, gerektiğinde kendileri de eleştirmekten kaçınmazlar.

NEYİ TARTIŞIYORUZ?

1998 yılında meydana gelen Ceyhan-Misis Depremi mühendislik ve mimarlık mesleğini kamuoyunun önünde tartışılabilir durumla getirdi. Binalar yıkılmıştı, bu binaların altında insanlar can vermişti. Kimlerdi bu doğal afetin felakete dönüşmesinin sorumluları? Projeleri çizen, uygulamayı yapan, kontrollük hizmeti veren mimarlar-mühendisler mi, inşaatları teknik gereklerle uygun yapmayan/yapamayan müteahhitler mi, yapıyı denetlemeyen yerel yönetimler mi? Hepsi mi? Bu somut olayda sorumluluk konusunun tartışılmaya başlanmasıyla birlikte, mühendislerin ve mimarların genel olarak hak ve yükümlülüklerinin tartışılması da sürdü. Her olay bu kadar açık ve anlaşılır olmayabilir. Her olay bir yasal kovuşturmanın konusu olmayabilir. Ama öte yandan orta ve uzun vadede topluma, çevreye zararlı olabilir. Mühendislik ve mimarlık pratiğinde karşılaştığımız ya da karşılaşılabileceğimiz başka bazı olayları da sıralamakta ve ne yapılması gerektiğini düşünmekte yarar var. Örneğin aşağıdaki olaylarda nasıl karar verilmesi gerekecek?

-Bir inşaat firmasında çalışıyorsunuz. İşvereniniz sizden yapmanızı istediği iş kentin mimari dokusunu allak bullak edecek. Kentin dokusunun ve tarihsel değerlerin yara alacağını mesleki bilgi ve deneyiminiz sonucunda kestirebiliyorsunuz. İşverene uyarıda bulunuyorsunuz, ama o uyarılarınıza kulak asmıyor. İşin bu şekilde yapılması mesleki ve ahlaki inançlarınıza son derece ters geliyor. Ancak görüşlerinizde ısrar ederseniz de işinizi yitirebilirsiniz. Bu durumda ne yapmanız gerekir? İş mi bırakacaksınız? Yetkili makamlara, meslek örgütlerine mi başvuracaksınız?

-Makina Mühendisleri Odası'nın kendisine yapılan müracaat sonucunda vinç muayenesi ile görevlendirmiş olduğu bir mühendis arkadaşınızın yazdığı raporda vinçin yüzünü bile görmeden "sağlamdır" diye imza attığını saptadınız. Kendisine dostça uyarıda bulundunuz, ama sizi dinlemedi. Odaya haber verdiğiniz taktirde arkadaşınızı ele vermiş olacaksınız; vermediğiniz taktirde de meslek adına en azından büyük bir özensizliğe ortak olacağınızı biliyorsunuz. Nasıl davranmak gerekir?

-Benzer bir örneği de maden mühendisliği alanından verelim. Madenlerde kaza olmasının diye yasa gereği bir maden mühendisi "fenni mesul" olarak atanmış. Ama o madene hiç inmeden parasını alıyor. Bir süre sonra onu taklit edenlerin sayısı artıyor. Durum ilgili mühendisler açısından nasıl yorumlanabilir? Konu meslek ahlakını ilgilendirir mi?

-Mahkeme tarafından bilirkişi tayin edilen bir mühendis bilirkişiliğini kötüye kullanmayı meslek haline getirmiş, kimden rüşvet alırsa ya da kimin hatırı daha fazlaysa onu haklı çıkaracak rapor yazıyor. Böyle giderse bu "mesleği" daha uzun yıllar sürdürecektir.

-O eski bir mühendis. Ne var ki uzun zamandır mesleki bilgisini artırmak için hiçbir şey yapmıyor. Yeni mühendislik kavramları ve uygulamalarına çok yabancı. Yeni malzeme ve teknikleri bilmediği için müşterisinin siparişini çok pahalıya mal ediyor ve onu zarara sokuyor.

-Ondan tarım alanı yaratmak için bir gölü kurutma faaliyetine katılması isteniyor ve o da kabul ediyor. Tarıma yeni bir alan açmakla çok iyi bir şey yapacağından fazlasıyla emin. Konuyu araştırmaya gerek duymuyor. Bu şekilde tarıma açılan alanlarda bir süre sonra toprakta tuzlanma olabileceğini, tarım yapılamayabileceğini ve kurutulan gölde yaşayan canlıların yaşama alanlarını yitirebileceğini biliyor ya da dikkate almıyor. Konu yanlış bir mesleki davranış mıdır?

-Bir meslektaşımız atıklarını denize boşaltan bir firmanın yöneticisi. Atıklar için bir tesis yapmak gerektiğini o da biliyor, ama firmanın parasal olanakları elvermiyor. Denizi her gün kirletiyor olmak mesleki ve ahlaki inançlarına ters düşüyor. Ancak "çaresizliğimi ve iyi niyetli olduğumu herkes bildiğine göre sorun yok" diye düşünüyor. Durum meslek etiği açısından ele alındığında nasıl bir sonuç ortaya çıkar?

-Bir kamu kuruluşunun ihalelerine sürekli olarak girmekte olan bir mühendislik firması bir süre sonra o kamu kuruluşunda ihaleleri hazırlamakta görevli olan mühendise/mimara görev öneriyor. Mühendis/Mimar görevi kabul etmeli midir?

-Müteahhit karnesi almaya hak kazanmış bir mühendis / mimar bu karneyi kullanıyor. Bu karneyi kiralamak üzere kendisine bir öneri geliyor. Mühendis / Mimar ne yapmalıdır?

-Bir kamu kuruluşunda çalışmakta olan kontrol mühendisi kontrollük hizmeti yapmak üzere şantiye binasına müteahhidin arabasıyla gidip geliyor. Kamu kuruluşunda çalışmakta olan bir başka mühendis ise kendisiyle iş yapan müteahhit firma yetkililerinden armağanlar almakta sakınca görmüyor. Bu durumlar meslek etiği ile bağdaşır mı?

-Bir mühendis, müşterisinin projesinin belli bölümlerini iş güvenliği açısından riskli buluyor, müşteri bu görüşe katılmıyor. Sonunda mühendis işi sürdürmeyi reddediyor, bu arada, karşılığı almış olmakla birlikte, yaptığı çizimleri de müşteriye vermiyor. Mühendis davranış meslek ahlakına uygun mu? Çizimleri müşterisine vermemesi haklı bir davranış mı?

Bu tür soruların ve olayların sayısı kolaylıkla artabilir. Bunlar günlük yaşamımızda karşılaşılabileceğimiz durumlardır.

Acaba bunlar üzerinde daha uzun düşünmenin ve mimarlık ve mühendislik mesleğinin daha iyi bir biçimde yapılması bakımından bazı çözüm yolları aramanın zamanı geldi mi? Ya da şimdi neden kalkıp da bu durumları sorgulama gereği duyuyoruz?

aydın ol/maya dair

PUTLARI YIKAN AYDIN:
NAZIM HİKMET

Alpaslan SAVAŞ

Aydın kimdir sorusu bugüne dek defalarca soruldu, yazıldı, çizildi. Aydın sorumluluğu, aydın onuru tartışıldı hep. Hep aydının değiştirici, dönüştürücü karakterinden bahsedildi. Nazım Hikmet'in yaşamı tüm bu tartışma konularına önemli bir açılım getiriyor belki de...

İyi eğitim görmüş, sanatta iç içe bir ailenin çocuğudur Nazım Hikmet. Ailesinin bu yönü onun da sanata ilgi duymasını sağlar. Özellikle şair olan dedesi onu bir hayli etkiler. Daha genç bir şairken şiirleri anadolu kokar hep. Her sorumlu aydın gibi o da yaşadığı topraklarda ve dünyada olup bitenlere ilgisiz kalmaz. Ekim devrimi onun için bu yönde bir dönüm noktasıdır. İnsanlık tarihinin sınıfsız sömürsüz bir toplum yaratılması yönündeki bu ilk projesi onu önce Azerbaycan'a sonra da Moskova'ya götürür. Moskova'da Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde eğitim gören ilk kuşağın içinde yer alır. Burada Mustafa Suphi ve arkadaşları için yazdığı şiirlerini dramatize ederek sahneler.

Nazım Hikmet'in belki de en önemli yanı siyasetle olan bağdır. Aydın denilene kendinden ve sanatından menkul olmadığını dostla düşmana kanıtlarcasına siyasetle iç içedir. 1924'de İstanbul'a dönen Nazım artık TKP'lidir. 1925'de ise TKP'nin II.kongresinde Merkez Komite üyesidir. Partili kimliği sanatçı/aydın kimliğiyle birleşir.

Bundan sonra Nazım için kavgaya dolu yıllar başlar. Baskılar, gözaltılar, yıllar süren mahpusluklar...

Çocukluk arkadaşı ve Moskova'da birlikte olduğu can dostu Vala Nurettin (Va-Nü) sayesinde Zekeriya ve Sabiha Sertel ile tanışır. O sıralar Sertel'lerin çıkarmaya başladıkları Resimli Ay dergisinin yayın kadrosuna dahil olur.

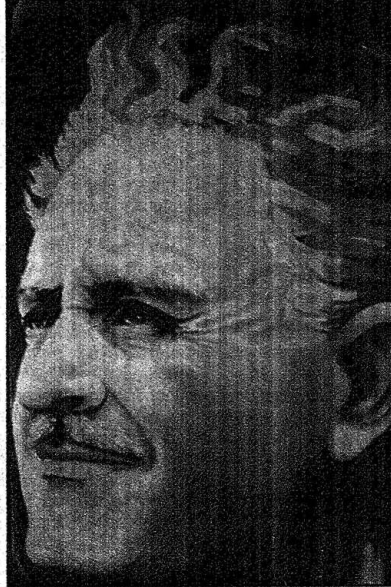
O zamana kadar renkli bir edebiyat dergisi görünümünde olan Resimli Ay, Nazım'ın gelişi ile renk değiştirir. Salkım Söğüt, Kerem Gibi, Bahri Hazer gibi hem lirik hem devrimci şiirleri Resimli Ay'ın çehresini değiştirir. Bu dönem yazdığı şiirler kitaplaştırılır, plaklara alınır. Evlerde, kahvehanelerde Nazım'ın şiirleri dinlenmektedir artık. Tüm yasaklamalara, toplatmalara karşın...

Sanatı ile siyasi mücadelesini aynı kulvarda yürütmeye devam eden Nazım zaman zaman içinde davasında yanından ayrılan dostlarını görür... Yılmaz... Yılmaz'ın ispatlarcasına Va-Nü'ye atfen şu dizeleli sıralar;

O diyor ki bana
sen kendi kendine küll olacaksın ey,
kerem gibi
yana yana
ben diyorum ki ona
varsın küll olayım
kerem gibi
yana yana
ben yanmazsam
sen yanmazsan
biz yanmazsak
nasıl çıkar
karanlıklar aydınlığa

Resimli ay artık ilerlilik, aydınlanmacılık kulvarında dönemin önemli bir muhalefettir. Artık putları yıkanmanın zamanı gelmiştir.

Dergide dönemin eski kuşak şairleri nezdinde "putları yıkıyoruz" kampanyası başlatılır. Bu kampanya ile Nazım, Ahmet Haşim, Tevfik Fikret, Abdülhak Hamit, Yakup Kadri, Hamdullah Suphi (aynı zamanda Türk ocakları başkanıdır) gibi şair ve edebiyatçıları, ama gerçekte bunların şahsında kimlikleşmeye başlayan türk milliyetçiliğini ve burjuva düzenini sorgular ve mahkum eder.

Nazım'ın putları yıkmaya girişimi hem bu burjuva sanatçı kesimin hem de düzenin şimşeklerini üzerine çeker. Artık Nazım'a bayrak açılmıştır. Ahmet Haşim'in Nazım için söyledikleri durumu iyi yansıtmaktadır:

"Nazım öyle bir tehlikedir ki kendisinden kurtulmak için onu asmak gerek. Fakat o kadar kuvvetli bir şairdir ki sonra da önünde diz çöküp ağlamak gerek." (1)

Düzen, öke ve çaresizliği bir arada yaşamaktadır.

Nazım Hikmet'in Resimli Ay ile edebiyata getirdiği iki önemli yenilikten bahsedilir. İlki biçimde, ikincisi öзде. Biçimde serbest nazım, aruz ve hece vezni kalıplarını altüst etmiştir. Öзде yaptığı yenilik ise kendi tabiri ile şiire soktuğu devrimciliktir. Zekeriya Sertel bunu şöyle açıklar:

"Biçim Nazım için daima ikinci derece bir mesele olarak kalmıştır. O asıl öзде devrimci olmaya önem veriyordu." (2)

Yine Zekeriya Sertel'in anılarından bir alıntı Nazım'ın aydın onurunu gözler önüne serer. Resimli Ay'ın ilk dönemlerinde Nazım'ın artan ünü Mustafa Kemal'e kadar ulaşır. M.Kemal

onunla tanışmak ister;

"...M.Kemal'in İstanbul'da bulunduğu bir sırada, bir akşam Dolmabahçe sarayındaki sofrada Nazım'ın adı geçer. Hazır bulunanlar Nazım'dan hayranlıkla söz ederler. Kendisine Nazım'ın çağımızın en büyük Türk şairi olduğu söylenir. Merak eder. Nazım'ı getirip onun ağzından dinlemek arzusuna kapılır. <bu şairi bulup getirsinler> emrini verir.

"Aynı akşam telefonla Kadıköy polis merkezine Nazım'ı bulup getirmeleri emri verilir. Gece geç vakit bir polis Nazım'ın evinin kapısını çalar. Nazım uykudan kalkıp kapıyı açar. Karşısında polisi görünce şaşırır. Bir an soğuk terler döker. Polis nezaketle M.Kemal'in kendisini Dolmabahçe sarayında beklediğini bildirir. Nazım o vakit kendine gelir.

"Öğlum, der, Paşa'ya benden selam söyleyin. Ben deniz kıza Eftalya dedim.

Bunu der ve kapayı kapar." (3)

Avrupa'da yükselen faşizm Türkiye'de de alıcılarını bulmuş, devletin baskısı giderek artmış, en ufak ilerci ses dahi susturulmaya başlanmıştır. Dalgadan nasibini Resimli Ay ve Nazım Hikmet de alır. Şiirlerinin ordu içindeki subaylar tarafından okunması bahane edilerek "askeri isyana teşvik" gibi komik bir suçtan yargılanır ve 28 yıl ceza alır. Artık uzun bir süre geçireceği Bursa cezaevinde.

Mahpusluk da susturmaz Nazım Hikmet'i. Düşünmeye, konuşmaya, yazmaya devam eder. Dostları da yalnız bırakmaz onu. Salıverilsin, özgürlüğüne kavuşsun diye aydın olmanın sorumluluğunu yerine getirmeye uğraşırlar onlar da. Elbette kolay değildir seneleri demir parmaklıklar arkasında geçirmek. Ama kavgası onu ayakta tutar... Kampanyalar, açlık grevleri derken koca bir 13 yıl... 1950'de genel afın yararlanana dek...

Dişansı da Nazım için hapisane haline getirilmiştir. İş bulamaz. İnsanlar kendisiyle çalışmaktan çekinir. Ayrıca devletin koluk güçleri sürekli peşindedir. Her an takip edilmektedir. Ama sadece bununla da kalmazlar. Yasal olarak susturamadıkları şairi talihsiz bir "kaza" ile ortadan kaldırmak isterler. Bu talihsiz "trafik kazası"nı kurban olmaktan son anda kurtulur. Bununla da yetinmezler. 13 sene özgürlüğü elinden alınmış 50 yaşındaki Nazım'ı askere almaya kalkarlar. Nazım başına gelecekleri anlar. Askerlik onun son durağı olacaktır.

Tüm bunlarla Nazım'a artık çok sevdiği yurdunda yaşama şansı bırakılmaz. Ve belki de ikinci yurdu olacak sosyalizmin topraklarına gider.

"Bu büyük şair, bu gerçek deha, ölesiye sevdiği yaşamı yüceltmek, kalabalıkların yazgısını paylaşmak, sömürülen, acı çektilen insanların arasında yer almak, hiçbir katliğa, hiçbir bağnazlığa düşmeden öğrenmek, benimsediği ya da daha doğrusu paylaştığı dünya görüşünü daha da aydınlığa kavuşturmak için yalaya ve yarattı. Kavgası sanatının, sanatı kavgasının ürünüdür." (4)

diye bahseder Afşar Tımuçin Nazım Hikmet'den. Evet, sanatı kavgasının ürünüdür Nazım Usta'nın...

Notlar:

(1) Zekeriya Sertel; Hatırladıklarım; Yaylacık yay.;

1968; s.160

(2) a.g.y.; s.159

(3) a.g.y.; s.158

(4) Afşar Tımuçin; Nazım Hikmet'in Şiiri; İnsancıl yay. 1996

"Doktor Reno, Paris..." Ermiş mi Aymış mı?

Aziz HATMAN

"Doktor Reno, Paris... Doğru telafuz ederek okuyabildin mi? Hadi bir daha dene. "Doktor Reno, Paris..." Şimdi oldu mu? Olmıyorsa bir daha! Eğlenceli değil mi? Yoksa sinir bozucu mu?

"Doktor Reno, Paris!"

Bir düşünün, siz bir kimya mühendisisiniz yada kimyager yada gerçekten bir doktor ve bir kozmetik satın alacaksınız; belki bir krem, belki bir başka şey. Karşınızda raflar dolusu şampuan, hadi karar verin hangisini satın alacaksınız? Şık giyimli, güzel beyler ve bayanlar etrafınızda dolaşıyor; şunu, şunu alın, hayır bunu alın diye uçuyor. Altı üstü saçımı yıkay-

acağım demeyin; siz mühendis, siz kimyager, siz doktorsunuz; bileşimine bakın, bilimsel bir karar vermeye çalışarak saçınıza en uygun olanı seçin; hadi seçin bakalım -siz değil miydiniz mesleki bilgi, mesleki bilgi, diyen.

Neyi satın alıyorsunuz? Bir hayali olmasın! Bir düşün satın alın; saçlarınızı savurun, savurun dalgalsın! Bir krem satın alın ve gençleşin, güzelleşsin. Ve durup bir an olsun bile düşünmeyin, neyi satın alıyorum... Bir düşün satın alın kaç olursa. Düşünmeyin! Kimin düşün? Kimin saç, kimin cildi... Ve etkilemeyi düşlediğiniz kadınlar, erkekler kim? Siz, kim-siniz!

"Doktor Reno, Paris..." Bir lafı bile doğru dürüst söyleyemediniz. Eğlenceli değil mi? Bir şampuanı, bir kremi kendi mesleki bilginize

dayanarak seçemediniz. Bu daha eğlenceli değil mi? Başka birilerinin yarattığı bir düşün satın almaktan başka bir seçeneğiniz kalmamış! Ne dersiniz?..

Ben bir şey söyleyeyim... Bir bilgisayar satın alın ve bir odaya hapsedin kendinizi. İnternette site site dolaşın, bir CD takın ve "real time" oyunlar oynayın. O odadan hiç çıkmadan... Teknoloji size bu olanağı artık sunuyor. İntiharınız, o bile sanal olsun! Kaybolun gidin dünyadan; yitirin, yitirin gerçekliği. Ayda 29 Dolar 99 sent!

Ben, size bir şey daha söyleyeyim. Mesleki bilginizle, örneğin, ABD'de zayıflamak için yapılan harcamaların, tüm dünyadaki insanlara bölüştürülürse, ayda 100 \$'lık sürekli bir ödeme yapılabileceğini hesaplayın -mühendis/mimar

değil misiniz? Askeri harcamaları hesaplayın; bir insan öldürmek için tüketilen değer kaç insanın hayatını kurtarabileceğini ve şu an dünyada açlıktan dakikada kaç insanın öldüğünü... Hesaplayın; dünya üretimi eşit olarak tüm insanlık arasında bölüşürülürse, ne olacağıni hesaplayın! Hesaplayın ve görün. Hepimize yettiğini görün. Görün de, belki bir düşün sahibi olursunuz. Matematiğinize güveniyorsanız ve yüreğinize...

Ben, matematiğine ve yüreğine güvenene aydın diyorum... Matematiğinizi ne kadar güçlü olursa olsun, elde ettiğiniz sonuçları, vargılan toplumla paylaşmaktan korkuyorsanız hala aymış sayılmazsınız -birileri erdğinizi düşünebilir ama! Nasıl mutlu olurlar, size nakit bile çıkarırlar!

mühendislikte
ve
mimarlıkta

ÖLÇÜ

Sayı 46

Mayıs - Haziran 1999

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: T. Soydan KENEŞ

Yayın Kurulu: Ali Hasan Bakır, Aysel Şen, Behice Çağlar, Bülend Tuna,

Emin Çetin, İlhan Türen, Kadir Günaydın, Murat Akad, Ozan Demircan, Tayfun Mater, T. Soydan Keneş, Yeliz Yazar.
Ölçü: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Fizik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Gemi Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Gıda Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Tesisatçılar Odası İst. Şubesi, İnşaat Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Jeofizik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Jeoloji Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Maden Mühendisleri

Odası İst. Şubesi, Makina Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Metalurji Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Mimarlar Odası İst. Büyükkent Şubesi, Orman Mühendisleri Odası İst. Şubesi ve Ziraat Mühendisleri Odası İst. Şubesi'nin Ortak Yayın Organıdır.
Yayın Hazırlayan: Gülgün ERÇİN
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi: Taksim Cad. Stüdyo Ap. No: 15/4 Taksim - İSTANBUL Tel : (212) 249 40 56 Faks: (212) 249 82 99
Basıldığı Yer: Dünya Globus Basın Evi

